

**Social Service as an
Alternative to
Military Service**

The type of relationships between the available demographic resources and the need to assuring national defence has consequences on the ways citizens are expected to compulsory provide to their communities either a military or a social service. The author considers a few models of tackling this problem and puts forward a model in which military service and social service are considered as complementary so that a young person may opt for one or the other when his/her public service is considered as compulsory.

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

NICULAE CLAUDIU

L imitele autoînțelegerei de sine în context global fac ca întâlnirea dintre națiuni să se supună principiilor competitivității și accesului diferențial la resurse. Deosebirile dintre culturi întrețin neîncrederea, agresivitatea și relațiile de dominare.

Prin urmare, pentru buna funcționare a vieții sociale în interior, fiecare comunitate socială, cu identitate proprie, încearcă să-și conserve starea de securitate sub multiplele ei aspecte. Se poate vorbi despre o nevoie de apărare (securitate) proprie unei entități sociale organizate, determinată pe de o parte de stadiul de dezvoltare al capacitatii de procesare a informației sociale în interior, dar și de contextele geopolitice și evoluția intereselor internaționale.

Apare ca urmare funcția de apărare, de protecție pe care națiunile o delegă de obicei propriilor state, și care aleg soluții specifice pentru îndeplinirea ei. Ele își elaborează soluții specifice pentru îndeplinirea ei. Ele își elaborează politici proprii, cuprinzând planificarea politico-strategică a războiului (doctrină, concepție strategică de ducere a luptei) și reglementările administrative ale acțiunii sociale în caz de necesitate.

Orice strategie de securitate națională își definește scopul și principiile generale, își precizează resursele, principalele direcții de acțiune și modul lor de coordonare. În general, resursele apărării se constituie din totalitatea posibilităților umane, materiale și de altă natură pe care statele le creează și le angajează în susținerea efortului lor de apărare.

În jurul acestor trei concepte (nevoia, funcția și

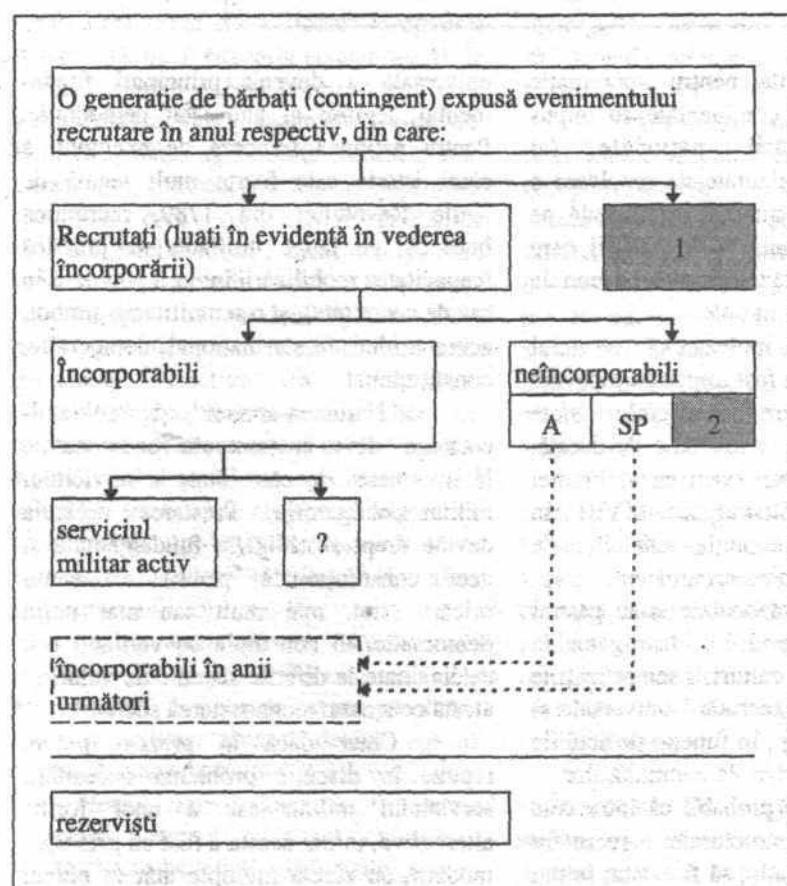
SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

resursele apărării), s-au construit de-a lungul timpului diferitele opțiuni ale statelor moderne: război total, națiune armată, armată mixtă sau armată de profesie etc.

Analiza raportului dintre serviciul civil și serviciul militar este, după cum vom vedea, tocmai un caz particular al acestei problematici mai largi, cea a relației între resursele demografice disponibile sau predictibile și necesarul de apărare al unei națiuni.

Recrutarea națională: geneză, organizare, valențe sociale

Constituirea statelor naționale și evoluția conceptiilor generale de purtare a războaielor, au contribuit la declinul armatelor organizate pe principiile vasalității și mercenariatului, solicitând treptat, o soluție nouă, care să asigure un număr suficient de mari de resurse umane și un acord cu noile idei politice ale Europei moderne.

unde:

1 Neluți în evidență în vederea încorporării

2 Scutiți total de serviciul militar, datorită:
 - inaptitudine fizică,
 psihică
 - dispense condiționale
 - excludere

reprezintă pierderi totale din sistemul recrutării universale

A Amânații și

inclusi în categoria Incorporabili în contingentele următorilor ani dacă se constată că motivul amânării, scutirii a dispărut.

SP

Scutiții parțial pot fi

? Forme alternative de serviciu

Confruntările pentru supremație între marile puteri continentale au impus principiul **recrutării naționale** (al subscripției) ca modalitate de rezolvare a acestei nevoi. Schema următoare redă pe scurt modul de organizare a recrutării, care nu a suferit până astăzi modificări esențiale față de principiile ei inițiale:

Subliniem ipoteza că serviciul militar obligatoriu a fost impus de o nevoie firească de apărare a tinerelor state naționale expuse unor războaie de durată, pe mai multe fronturi (vezi cazul Franței revoluționare la sfârșitul sec. XVIII) în condițiile în care evoluția tehniciilor de luptă provoca mari pierderi umane.

Dar, deși războaiele și-au păstrat până astăzi caracterul lor distrugător la întâlnirea dintre culturi, semnificațiile acordate armatei și recrutării universale s-au modificat în timp, în funcție de stadiile diferite de autodefinire ale comunităților.

Este foarte probabil că între cele două variabile structurale: recrutare națională și democrație, să fi existat inițial o simplă asociere dar, ulterior, printr-o evoluție a ideilor, mai cu seamă de natură ideologică, armata națională a căpătat funcții complementare iar recrutarea

universală a devenit principiul fundamental, legitim al unui stat democratic. Pentru națiunea franceză de exemplu, a cărei istorie este foarte mult legată de ideile Revoluției din 1789, recrutarea îmbracă, pe lângă utilitatea sa practică (capacitatea mobilizării întregii populații în caz de necesitate), și o semnificație-simbol, aceea a ideii de stat național, democratic, constituțional.

“Națiunea-armată” și “soldatul-cetățean” devin instrumente fundamentale în impunerea de către state a serviciului militar obligatoriu. Prestarea acestuia devine drept și obligație fundamentală și deci constituțională pentru cetățeanul oricărui stat, mai mult sau mai puțin democratic. El constituia un veritabil test de loialitate la diferite sisteme de valori și atestă cetățenia, recunoașterea socială.

Chiar dacă în prezent putem repune în discuție problema necesității serviciului militar sau a unor forme alternative, inițial acesta a fost un principiu modern, cu efecte multiple atât în planul pregăririi și ducerii războaielor cât și sub aspect politic și social.

Prin recrutarea universală, armata, ca instituție modernă, își consolidează în

m
pe
pl
ap
ad
soc
exe
evi
spa
a P
Ma
pri
juc
dez

tar
func
soci
pent
gene
socia
fami
gioa
speci
tânăr
le va
nosci
cadru
pende
Confि
restri
menta
solicit
pe ca
reproc
servic

tocmai
genera
stagiul
răspun
sunt: c
anxietă
Există
trebuie
gospod
intimită
grup (fa

REVIS

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

mod indiscutabil caracterul național. Deși, pentru un timp, ea a continuat să îndeplinească funcțiile vechii armate (principal aparat de represiune internă) treptat i s-au adăugat noi valențe sociale: integrare, socializare, solidaritate etc. Iată de exemplu, analizele sociologilor francezi evidențiază beneficiul serviciului militar ca spațiu privilegiat de integrare și aculturație a periferiilor la charisma statului-națiune. Mai mult, au fost autori care au afirmat că, prin funcția sa politică, serviciul militar a jucat un rol tot atât de important ca dezvoltarea urbană și industrializarea.

Prin participarea la serviciul militar tinerii își formează două competențe fundamentale, una socială (maturizare socio-afectivă) și alta națională (pregătirea pentru apărare și educația cetățenească). În general, stagiul militar continuă eforturile socializatoare ale instanțelor primare: familie, școală, comunitate sătească, religioasă etc., introducând însă și deprinderi specifice, care vor întregi pregătirea Tânărului pentru rolurile masculine pe care le va avea de jucat în societate. Este recunoscut faptul că serviciul militar oferă cadrul prielnic pentru desăvârșirea independenței afective a individului. Confruntarea cu situații problematice noi, restrictive afectiv, spațial și comportamental, ridică probleme specifice și deci solicită exact tipul de răspunsuri adaptative pe care bărbatul-cetățean urmează să le reproducă în viață ulterioară (în afara serviciului militar).

Prin antrenamente, care nu sunt tocmai usoare și pe care societatea nu le generalizează încă din vîrstă efectuării stagiului militar, Tânărul devine apt să răspundă unor solicitări deosebite, cum sunt: efortul fizic îndelungat, frustrarea, anxietatea, stresul și șocul emoțional. Există și alte beneficii individuale pe care trebuie să le luăm în seamă: autonomia gospodărească; așa-numita "desacralizare a intimității", adaptarea la mecanismele de grup (față de grupul de elevi, grupul militar

exacerbează loialitatea la valorile sale informale, culminând cu jertfa supremă pentru protecția sau salvarea camarazilor); constituirea unor strategii personale de răspuns (supunere-recompensă, nesupunere-sancțiune) în confruntarea directă (nemediată de relațiile morale ca în celelalte grupuri) cu legea. Astfel, Tânărul exercează în mod voit nesupunerea la regula instituțională (care reproduce minimal principiile legii și sanctiunii penale) tocmai pentru a măsura în plan individual efectele ei gradat constrângătoare: limitarea unor drepturi (învoire), muncă (peste rând, auxiliară), privare de libertate (arest). În plus el învață distincția fundamentală, definită social, între crimă și distrugerea inamicului, în cadrul organizat, în scopul protejării unei valori care transcende nivelul individual.

Tânărul este pus pentru prima dată să-și asume responsabilitatea colectivă și comportamentele corespunzătoare acelor atitudini fixate prin educația civică din familie și școală. Instituția militară oferă un model explicativ, cu mare putere persuasivă, care integrează într-un discurs sistematic, în acord cu modurile de înțelegere naționale, valorile familiei, ale comunității spațiale și uniunii culturale respective.

Statele cu tradiții naționale și-au constituit, în timp, sisteme valorice, care îmbină elementele de conștiință comună legate de fundamentele lor naționale: credință, apărare, educație. De aceea, orice analiză a unor forme comunitare sau organizatorice alternative va trebui să tină cont de corelația (complementaritatea) acestor domenii.

În plan ideologic, disputa de idei se mută pe alte coordonate. Serviciul militar este pus în relație cu valorile democratice, cu libertățile cetățenești, cu problematicile egalității și echității sociale. Diferitele curente teoretice, în legătură cu propriile interese, construiesc modalitățile particulare de definire și legitimare a

serviciului militar (public).

Sondajele de opinie efectuate astăzi în diferite țări ne furnizează mesaje contradictorii despre gradul de erodare a principiului recrutării naționale. Așa cum vom vedea, se vorbește astăzi de serviciul civil și obiecția de conștiință ca modalități de asigurare a unor drepturi civile noi, în democrații moderne, un înveliș care maschează probleme delicate ca surplusul de resurse și refuzul în masă al obligativității serviciului militar. În plus, și în domeniul apărării, discursul politic s-a dovedit de multe ori gol de conținut, fiind expus tentațiilor populiste. Chiar atitudinea populației este, în ultimă instanță, tot o expresie a unui răspuns difuz la mesajul ideologic (de exemplu, vârstele care nu cad sub incidența evenimentului recrutare sau pentru femei). De aceea ar fi de preferat ca, menținând distincția între nivelul teoretic și cel ideologic de analiză, să integrăm într-un model explicativ considerațiile de natură geo-strategică, demografică și de analiză socială.

Serviciul militar: factori structurali, situații problematice

A. Tendințe în evoluția armatelor (sistemele de recrutare)

Pe plan internațional, se confruntă două tendințe majore în evoluția armatelor: armata recrutată și armata de profesie, cu modalități organizatorice intermediare. În accepțiunea specialiștilor străini, redefinirea modului de recrutare a armatelor trebuie să țină cont de următoarele condiționări:

1) viitorul imediat necesită o scădere a efectivelor, impusă prin negocierile internaționale care au pus capăt războiului rece și prin opinia publică -

tradusă spontan în termenii reducerii duratei legale a stagiului militar;

2) sfârșitul amenințării în Europa, prin dispariția blocului comunist, ar putea determina apariția unor opinii și presiuni în sensul reducerii cheltuielilor militare, deși prețul investițiilor în materiale de armament va spori sensibil;

3) se prevede continuarea tendinței de sporire a densității tehnologice și a substituției capital/muncă în armată, mai ales în armata de uscat;

4) războiul din Golf a demonstrat necesitatea apariției unei forțe de intervenție externă, bine înzestrată, din care recruii sunt în totalitate excluși. Este de așteptat deci o sporire a ponderii profesioniștilor în compoziția armatelor;

5) o scădere a resurselor demografice în ceea ce privește vârstele pentru efectuarea serviciului militar și pentru angajarea voluntară (vezi îmbătrânirea demografică a Europei);

6) ar trebui să ne așteptăm la o creștere gradată a nivelului de educație și deci a duratei studiilor;

7) ne putem aștepta la o tendință mai accentuată față de trecut de sporire a autonomiei indivizilor, a unei ferme revendicări a unor drepturi suplimentare, un nivel de aspirații economice și sociale mai elocvente și fără îndoială la o scădere a conștiinței datoriilor cetățenești.

În funcție de aceste criterii, în fiecare țară, s-au conturat soluții specifice. Iată care sunt aceste opțiuni (după opinia același specialiști) și problemele ridicate de ele:

Modelul 1: Menținerea sistemului actual (armată mixtă cu recrutare universală, egalitară, imperfectă).

Este posibil ca reducerea duratei serviciului la 12 sau 10 luni să anuleze efectele conjugate ale punctelor 1 (scăderea efectivelor), 4 (profesionalizarea crescăndă) și 5 (demografice), dar nu este o

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

certitudine.

Dacă, de exemplu, partea de tineri încorporați într-un contingent dat este inferioară jumătății generației respective se pune problema: cum se asigură legitimitatea unui sistem universal, atâtă timp cât el nu face decât să justifice serviciul unei minorități?

Complicarea tehnologiilor de luptă cere un timp îndelungat de formare a specialiștilor. Dar, de ce să fie educați (formati) tineri pe materialele de luptă pe care nu au timp să le utilizeze? Astfel, recruti sunt condamnați la munci auxiliare, slugănicie, umilitoare uneori, ceea ce contravine restricțiilor din punctele 6 și 7.

Aceste dificultăți sunt comune în numeroase țări și sunt cele care introduc îndoieri privind perenitatea recrutării universale și egalitate pe continentul european.

Modelul 2: Trecerea la o armată de profesie

Nu există un tip unic de armată de profesie, ci două modele teoretice contrastante:

a) unul care privilegiază carierele vechi sau îndelungate și care solicită apelul la specialiști;

b) altul, care (ca în sistemele mixte pe care le cunoaștem) rezervă această carieră cadrelor sau militarielor angajați cu contracte de scurtă durată (această ultimă varietate se numește "armată de voluntari" - la anglo-saxoni sau "armată de angajați" - la francezi).

Primul tip încurajează constituirea unei "caste" a militariilor și solicită mecanisme speciale ale coeziunii, ideologiei și identității de grup. Al doilea tip are meritul de a rămâne mult mai apropiat de ideea de soldat-cetățean și a evita astfel separarea socială și foarte profundă între armată și societate.

Modelul 3: Armată mixtă cu recrutare selectivă compensatoare

Acest model propune o soluție originală problemei echității serviciului obligatoriu: recrutarea nu mai este universală și gratuită efectelor compensatorii, minoritatea chemată să servească în această calitate nu ar avea deci sentimentul injuriei ca în cazul universalității imperfekte.

Cheia acestui sistem este imaginarea unui ansamblu de măsuri compensatorii: salarii decente, garanții de formare profesională, degrevări fiscale etaleate pe o perioadă de X ani, ...

Este însă cazul statelor ale căror resurse demografice sunt mai mari decât nevoia de apărare.

Modelul 4: Armată cu 2 viteze, mai exact cu 2 componente: una profesionalizată și polivalentă, alta încorporată și consacrată doar apărării teritoriului național.

Pe această variantă serviciul de recrutare, universal și egalitar, poate fi foarte scurt: misiunile de înndeplinit sunt de a și să folosești armele și materialele. Recrutarea locală (afectarea în regiunea de origine) îi dă un sens pe care, sub aspectul interesului personal, serviciul actual nu îl reflectă întotdeauna. Serviciul propriu-zis se limitează deci la perioada de instrucție inițială, iar militarul astfel format poate fi utilizat la nevoie pentru o perioadă dată de 5, 10 sau 12 ani sau ca în modelul Gărzii naționale americane.

Existența componentei naționale, destinată misiunilor foarte complexe de intervenție externă, evită degradarea sistemului miliților pure (ex. Elveția) care, singure, nu răspund exigențelor unei apărări eficiente.

Un astfel de model, al armatei cu 2 viteze are și deficiențe: în vîțea mai lentă, cadrele profesionalizate nu pot evita deficitul de prestigiu în absența acțiunii, de aceea ea termină prin a cădea într-un

folclor militant. Ea suferă, de asemenea, pentru că e fondată pe convingerea că, în societatea de astăzi toți cetățenii se supun de bună voie unui regim constrângător, arhaic, țărănesc și strict egalitarist. Punctele 6 și 7 de mai sus se pare că i se opun.

Modelul 5: Armată mixtă cu recrutare universală diferențiată și cu compensări modulate.

Aceasta este soluția la care conduc toate retușările aduse în ultimele decenii sistemului actual. El constă din a propune recrutiilor diverse formule de serviciu: scurt, mediu, lung, cu sau fără responsabilități, cu sau fără posibilitatea de a continua serviciul. Ea rămâne universală dar renunță la o egalitate din ce în ce mai mult fictivă în sistemul în vigoare. Ea evită distincția netă între recruți și angajați. Se pare că nu suferă de nici un viciu fundamental aproape de cele 7 puncte anunțate mai înainte. Acest model implică un sistem ondulat, coerent de compensare. El poate, de asemenea, în cazul în care resursele furnizate sunt prea abundente, să se potrivească cu recrutarea selectivă, cu condiția să accepte compensațiile.

Slăbiciunea lui este că presupune o adevarare continuă între nevoile instituției și preferințele individuale, ceea ce nu este întotdeauna ușor. Puritatea principiului pe care se bazează poate fi restaurată doar prin adaptarea permanentă a sistemului de instituții pentru a orienta, corela comportamentele viitoare.

Principala limită ar fi deci necesitatea gestionării extrem de fine și continuă a resurselor umane, iar principalul avantaj este să crée o țară de ruptură simbolică importantă pe care o reprezintă trecerea spre armata de profesie.

Modelul 6: Serviciu național universal cu componente: civil și militar

Această soluție este aceea care

funcționează actualmente în Germania și care este de așteptat să o vedem și în SUA. Ea are prioritarea de a regla de fond dureroasa problemă a echității pe care o pune un sistem universal când resursele demografice sunt superioare nevoilor: surplusul de mână de lucru neutilizată de armată poate fi afectat nevoilor civile, de exemplu, ceea ce se întâmplă în Franța în poliție, sau cu obiectorii de conștiință în alte țări.

Componentele civile ar putea deveni chiar dominante preluând greutatea unui număr sigur de probleme ale societății (educație, sănătate, ajutor social, dezvoltare, securitate civilă,...) pe care piața nu le poate trata în timp util sau ca soluție la tendința de proliferare a birocratiei.

Un asemenea model ar permite în același timp să se restabilească plenar și în orice caz pentru toți, echilibrul drepturilor și îndatoririlor care erau fundamental națiunii.

Acest model comportă însă și un număr de dificultăți:

- reacția probabilă a profesioniștilor și sindicatelor sectoarelor care se văd amenințate de concurența serviciului "recruitați civili";

- riscul exploatarii acestora din urmă. Există deja asociații care beneficiază de concursul obiectorilor, pe care îi folosesc ca mână de lucru gratuită, bună de corvoadă;

- posibilitatea (primejdia) de a confisca resursele cele mai bune (de frunte, elite,...) în detrimentul armatei;

- dificultățile de generare a structurilor (și de mobilitate ulterioară) pentru administrarea unui sistem mult mai complicat ca serviciul național actual.

Această soluție, cu excepția Germaniei, ar fi mai probabilă în țările în care situația internă se degradează, ca măsură specifică a unui gen de "stat de urgență socială".

Din această scurtă prezentare rezultă existența unei problematici (bine

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

constituită în aceste țări) ai cărei termeni vom încerca să-i precizăm în continuare.

B. Surplusul de resurse. Serviciul civil ca alternativă.

1. După cum se cunoaște, resursele demografice, sunt supuse în general unui proces de scădere lentă dublu determinat; pe de o parte, o reducere obiectivă:

a) Îmbătrâinarea demografică a Europei are ca efect micșorarea efectivelor generațiilor tinere expuse în viitor evenimentelor recrutare, încorporare;

b) pierderile normale (inapții medical);

iar pe de altă parte, una subiectivă:

- opțiunile de politică socială ale statului în problemele protecției familiilor și a stimulării creșterii nivelului de educație au ca efect scutirile pe motive social-administrative și amânările;

- tendințele individuale de evaziune de la obligația dată.

În plus, diminuarea subiectivă are ca efecte secundare deteriorarea principiului recrutării universale.

De aceea se conturează ca principala soluție ținerea sub control a resurselor prin metode specifice:

1.1. politici demografice de stimulare a natalității;

1.2. păstrarea funcționalității principiului recrutării universale și deci reducerea la minim a pierderilor din sistem (prin reveniri successive la anumite tipuri de opțiuni politice, deci o corelare continuă cu alte politici sociale);

1.3. renovări în interiorul sistemului:

a) scăderea vîrstei minime de încorporare și deci largirea bazei de selecție (Franța);

b) modificarea baremelor de declarare a inapților medical (Franța);

c) perfectionarea sistemului de luare în evidență a populației (recrutare).

Se utilizează indicatorul "pro-

porție de tineri la încorporare" pentru a desemna procentul de tineri încorporați din totalul recrutaților. Analiza comparativă a valorilor acestui indicator pe diferite țări (țări neutre - peste 71%; Turcia - peste 71%; Franța - 71%; Germania - 44%) întărește observarea tendinței de diminuare a resurselor reale.

2. Necesarul de apărare înțeles ca un tip specific de reacție socială și politică la un anumit potențial percepțut de insecuritate internă și externă, este variabil. El pare că se diminuează în Europa occidentală odată cu eliminarea pericolului extern direct și cu activarea Alianței Atlantice. În Europa răsăriteană evoluțiile politice rămân contradictorii.

În lipsa unei politici militare de bloc și a perpetuării unor focare de conflict pe motive etnice, religioase, diferențe de dezvoltare regionale,... multe state (cum este și România) nu-și pot relaxa nevoia de securitate externă. La aceasta se adaugă starea de insecuritate internă percepță de populație sau de dezordine socială care solicită păstrarea unor aparate de protejare internă încărcate. Necesarul de apărare pare deci un concept calitativ. El are însă și o componentă cantitativă dată de necesarul de funcții din structura organizatorică a instituțiilor care administrează funcția de apărare.

Sub aspectul utilizării se face distincția între "efectivele necesare pentru apărare" (componentă a necesarului pentru apărare) care trebuie satisfăcute prin serviciul militar și serviciul permanent; și "efectivele încadrate".

Se utilizează indicatorul "grad de completare cu efective" a statelor de organizare la pace, care se calculează pentru toate categoriile de militari și care este de obicei sub 95% pentru majoritatea armatelor.

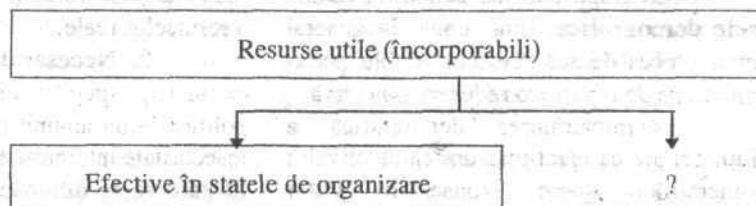
Se naște deci problema specifică a deficitelor de încadrare pe categorii de personal cu modalități specifice de rezolvare (vezi tendința de maximizare a

resurselor demografice dar și angajările de scurtă durată (3 ani) pe bază de contract din vârstele care și-au efectuat deja stagiul militar.

3. Efectivele armatelor sunt supuse în toată Europa unui proces de

reducere treptată, cu ritmuri și ampolare diferite. Această diminuare are ca efect, în unele state, producerea unui **surplus de resurse utile**. Se cer soluții de utilizare a lor astfel încât principiul recrutării naționale să-și păstreze valabilitatea.

Problema:

Din modul cum s-a acționat în diferite țări, s-au conturat 2 mari tipuri de soluții:

a) o utilizare intensivă, asemănătoare, de exemplu, cu măsurile de diminuare a șomajului, care privesc populația efectiv activă. Se pune deci problema creării de posibilități suplimentare de angajare (utilizare) în condițiile în care volumul de muncă (necesarul de apărare în cazul nostru) rămâne constant. Singurul mod de a-i face pe mai mulți să muncească este ca fiecare să muncească mai puțin. În economie, posibilitățile suplimentare de angajare se asigură prin reducerea timpului de muncă și a duratei vieții active. Analog, în sistemele militare se recurge la o măsură cunoscută: reducerea duratei serviciului militar.

În acest fel, pe o perioadă mai îndelungată sunt utilizate (formate pentru apărare) mai multe resurse, în condițiile în care, fie se presupune o calitate similară a pregătirii, fie se acceptă un nivel mai scăzut pentru performanțele militare așteptate de la acești tineri.

Această măsură reprezintă o certă scutire de obligație și este perceptă în general pozitiv de către populație. De aceea, uneori, conducerea politică a statelor sau partidele politice, în lupta pentru putere, o utilizează (vehiculează) din rațiuni populiste, cu efecte imediate (căștigarea încrederii populației sau

abaterea atenției opiniei publice) pentru ele, dar cu urmări neașteptate, o complicare gratuită și cu efecte de durată asupra organizării apărării naționale.

Iată de ex., după părerea analiștilor străini¹, reducerea duratei serviciului militar în Franța, în 1907 de la 3 la 2 ani a influențat capacitatea de pregătire pentru luptă a țării astfel încât, primul război mondial a provocat mari pierderi umane datorită pregătirii insuficiente. O reducere similară în 1923, de la 2 ani la 1,5 ani, apreciază specialiștii, a condus la eșecurile militare din Siria și Maroc.

Această scădere a nivelului de pregătire personală în serviciul activ influencează însăși capacitatea de ripostă a armatei. De aceea, ea solicită măsuri compensatorii. În 1928, generalul român I. Alevră propunea un set de măsuri ca: mărirea efectivelor la pace, sporirea numărului de civili în armată, concentrarea rezerviștilor la perioade mai dese, care solicitau însă, credite suplimentare.

Deci, dacă reducerea duratei este o măsură strict politicianistă, ea ieșe din cadrul teoretic pe care l-am propus (nu mai este o politică de utilizare a unor resurse suplimentare) și are efecte, de multe ori, nefaste pentru națiune.

Durata serviciului scade de obicei în condiții de stabilitate și crește în caz de război. În prezent există o tendință generală de micșorare. În Germania era de 15 luni,

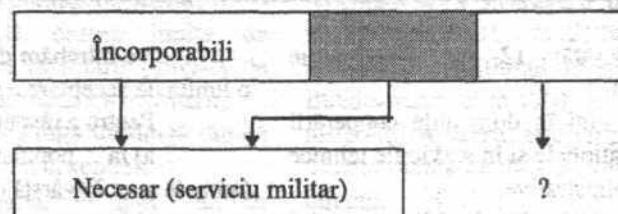
SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

acum a rămas de 12 luni; în Franța este prevăzută să rămână între 10 și 12 luni; în Spania va fi de către 9 luni, în România a scăzut de la 2 ani după război, la 16 și

acum la 12 luni.

Problema este rezolvată parțial în acest mod.

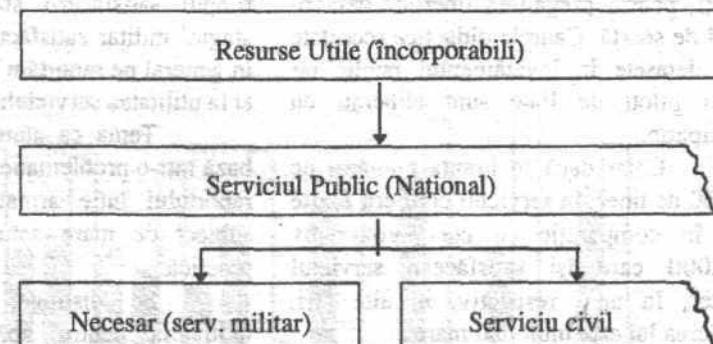
Soluție (I):

b) A doua soluție: inventarea unor forme alternative de serviciu care să păstreze caracterul obligatoriu al recrutării și, deci, să salveze principiul recrutării univer-

sale. Conceptul de serviciu militar cu semnificațiile de "național" și "obligatoriu" cedează locul unui concept mai ideologizat, cel de serviciu public.

Soluție (II)

Acest concept pare mai avantajos, atât prin semnificația de serviciu cetățenesc (salvează conceptul mai vechi de soldat - cetățean) cât și prin faptul că este mai mobil, mai flexibil, sub aspectul aprecierii necesarului de resurse.

Înțial au fost inventate forme alternative ale serviciului militar sub arme, care păstra organizația militară. Iată, de exemplu, Franța creează în 1962 un "serviciu militar adaptat" ca formă a serviciului național, specifică Departamentului de peste mări. Aceasta este prevăzut ca formă profesională (specializată pe construcții de drumuri, poduri, amenajări agricole în regiunile depărtate în afara Franței - Antille, Martinica, Guyana, ...) care solicită 1/4 din timp pentru formare în

stagii de pregătire și 3/4 din timp (total 2 ani) pentru lucru pe șantiere de aplicații. La încheierea serviciului fiecare participant primește un Certificat de Aptitudini profesionale care îi permite să-și găsească ulterior un loc de muncă.

Acstea formațiuni, încadrate în parte cu tineri din regiunile respective, îndeplinește și funcția de realizare a coeziunii sociale, fiind educată sistematic impresia apartenenței la un tip de "corp al patriei" (parte a țării mamă - Franță).

Diversitatea serviciului național (public) a dus în Franța la dezvoltarea formelor civile ale serviciului militar obligatoriu prin adoptarea unui serviciu civil modulat, cu următoarele caracteristici:

a) Forme (efective):

Politică (Jandarmi)	Asistență tehnică	Cooperare internățională	Serviciu civil din motive de conștiință	Total	Alte forme
1985	1000	3500	0	1700	6200
1989	1126	4571	3637	2861	12.195

b) Durată: 12 luni în politică (jandarmerie)

18/24 luni în domeniile cooperării internaționale și în serviciile tehnice și administrative.

Din 1985 până în 1989 serviciul civil alternativ s-a dublat ca volum de efective pentru formele de serviciu deja existente și au apărut noi domenii de utilizare: serviciu umanitar (Globus), securitatea civilă, serviciu de ajutor pentru handicapăți, pentru pregătirea tinerilor defavorizați de soartă. Cadrele didactice recrutate sunt detașate în învățământul public iar elevii piloți de linie sunt eliberați cu anticipație.

Chiar dacă în Franța numărul de 12.200 de tineri în serviciul civil era foarte mic în comparație cu cei aproximativ 270.000 care își satisfăceau serviciul militar, în anul respectiv, în alte țări, ponderea lui este mult mai mare.

Germania, care încorporează în serviciul militar numai 44% din tinerii recrute, dispune de 80.000 de posturi pentru serviciul civil. Legislația în vigoare permite fiecărui Tânăr să opteze pentru una din formele serviciului național. De remarcat aici că reducerea efectivelor forțelor armate germane (Bundeswehr), prezentată drept cadou făcut sovieticilor cu ocazia reunificării Germaniei, a fost impusă în realitate de mai mulți factori cumulați: scăderea natalității, trecerea la stagiul de 12 luni dar și de sporirea numărului de tineri care optează pentru serviciul civil.

Un alt indicu al importanței serviciului civil ne vine din Spania, unde se discută despre egalizarea costurilor atribuite celor două servicii.

4. Atitudinea populației față de serviciul militar

Ne întrebăm de obicei dacă există o limită de acceptare a recrutării.

Pentru a răspunde ne raportăm:

a) la populația în ansamblu (ambele sexe în vîrstă de peste 15 ani);

b) la categorii de vîrste expuse direct fenomenului încorporării (15 la 25 ani, de exemplu).

Se discută despre atitudinea populației pe de o parte și de atitudinea tinerilor (recrutabili - 15 la 20 ani, încorporați - pe timpul satisfacerii stagiului militar, cu stagiul militar satisfăcut) pe de altă parte; în general ne raportăm la instituția militară și la utilitatea serviciului militar.

Tema ca atare este un punct de bază într-o problematică mai largă, aceea a raportului între armată și societate, un subiect de mare actualitate teoretică și practică.

Se distinge, de obicei, între motivația pentru apărare și motivația "profesională" a cetățeanului, devenit militar înrolat.

Primul are în vedere o sferă mai largă de idei privind societatea, rolul forțelor armate, modul concret de evaluare a situației de pericol și a capacitatii de apărare a forțelor armate. În acest context, contează problema apărării demnității statului și a instituțiilor sale; motivația în acest caz are legătură cu legitimitatea pentru societate a efortului de apărare.

Studiile realizate într-o serie de state occidentale relevă în acest sens:

a) o tendință de scădere a acordului populației cu privire la necesitatea existenței forțelor armate în societate, ca urmare a perceptiei unei tendințe de diminuare a pericolului izbucnirii unor războaie și a diminuării gradului de amenințare resimțit de societate;

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

b) o atitudine oscilantă, uneori sceptică, cu privire la apărarea țării pe calea armelor, cu influență în planul dezbatelor privind legitimitatea forțelor armate în raport cu politica de apărare.

Se discută despre limita de acceptare socială a recrutării (diferită de vârsta maximă de acceptare a recrutării).

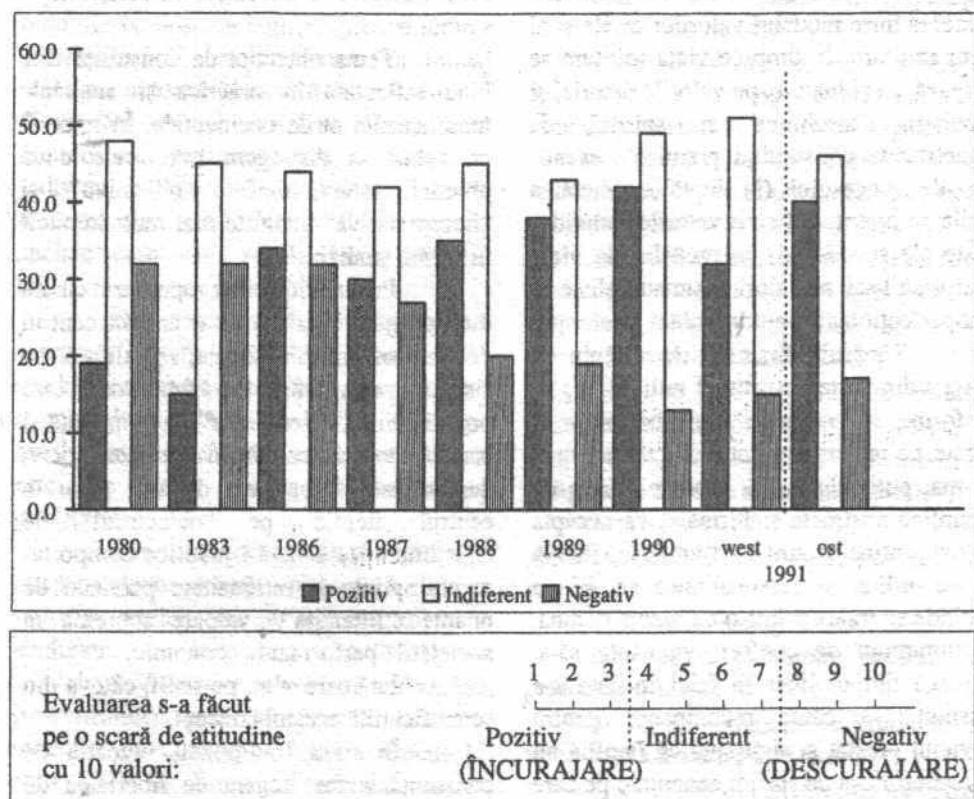
Există o tendință de lungă durată de diminuare a acestei acceptări.

În Germania, în anii '50, în momentul reconstrucției Ministerului Apărării, pereții erau plini de sloganul "Fără Mine", care indică deja o tendință de opoziție la recrutare, confirmată ulterior de citirea cifrelor, cu tinerii care nu au făcut

serviciul militar. Ce se întâmplă însă în prezent?

Se observă o creștere constantă în timp a proporției cererilor tinerilor de recunoaștere a sustragerii de la serviciul militar (de la 151 la 212%). Un studiu întreprins de Institutul de Studii Sociale al Bundeswehrului în 1991, la solicitarea Ministerului Apărării, și-a propus să verifice dacă și opinia publică a evoluat în aceeași direcție.

Graficul următor redă situația răspunsurilor obținute (pe un eșantion din populația Germaniei Federale) la întrebarea: cum apreciați pe cineva care se susține de la efectuarea serviciului militar?

Histograma arată o creștere treptată, din 1983 până în 1990 a evaluărilor pozitive (a atitudinii de acord, încurajare). De partea cealaltă, dezacordul scade ferm după 1987. În aceeași perioadă rămâne

constant numărul celor indiferenți, care preferă o "atitudine neutră".

Există deci un potențial de consimțământ în populația Germaniei, care favorizează atitudinile tinerilor de

încercare de sustragere de la serviciul național (militar și civil).

Autorii extind analiza la compararea datelor pe categorii de vârstă (tinerii între 16-24 ani exprimă o atitudine pozitivă mai mare decât a mediei restului populației: 37% față de 33%), și pe zone ale țării.

Germania este însă o excepție. Nu trebuie uitat statutul ei militar de după război și influența pe care imensele pierderi și distrugeri suferite în urma acestuia a avut-o asupra populației.

Această evoluție în atitudinea populației (specifică, după cum am arătat, situațiilor de pace prelungită) este explicată, în general, prin separarea tot mai evidentă între modelul valorilor civile și al celor militare. În timp ce viața militară se bazează, ca și înainte, pe valorile datoriei și supunerii, disciplina și spiritul de colectivitate constituind premizele esențiale ale succesului (în luptă), societatea civilă se orientează spre valorile individualiste ale succesului, pe modelul de viață confortabil sau pe valori postmaterialiste ca autoperfecționarea, autonomia și toleranța.

Tânărul sfârșitului de mileniu va solicita din partea instituției militare reguli conforme cu normele constituționale și bazate pe responsabilitatea fiecăruia, va fi tot mai puțin dispus să accepte norme de disciplină abstracte și formale, va accepta tot mai puține sarcini care umilesc situația lui de militar și personalitatea sa. El va pretinde să trăiască într-o ambianță demnă, cu minimum de confort; va căuta să-și petreacă timpul liber în felul în care s-a obișnuit, va căuta recompense pentru serviciul prestat și siguranță că familia nu va resimți lipsa de sprijin economic pe care o furniza el.

În aceste condiții pare preferabil să fie căutate soluții mai degrabă de adaptare a instituției militare la noua dinamică a valorilor civile, decât să se opteze pentru forme de serviciu alternativ. Astfel, în Franța se discută despre

"revalorizarea serviciului militar" implicând: măsuri de îmbunătățire a condițiilor de viață în unitățile militare, acordarea unor gratificații suplimentare, măsuri speciale de genul: mai bună repartizare în unități a tinerilor cu dificultăți de integrare, pregătirea unor specialiști în adaptarea și reciclarea militariilor, educarea civică a recruiților, lucru prin programe pentru înlăturarea analfabetismului sau a inculturii, o informare a tinerilor recruitați în legătură cu particularitățile funcțiilor disponibile, astfel încât aceștia să-și aleagă singuri funcția, locul și data.

C. Problematica obiecției de conștiință

Tema obiecției de conștiință este bine reflectată în practica și analizele teoretice din țările occidentale. În general ar trebui să distingem între cele două practici metodologice: "obiectivă" și "interpretativă" întâlnite mai mult implicit în aceste analize.

Prima dintre ele operează cu un mod de gândire sistemic având în centrul demersului statul, națiunea, socialitatea ca sisteme de referință, față de care organizațiile "obiectorilor" de conștiință și practica lor reprezintă un fenomen nociv, dezintegrator. Cea de-a doua îl pune în centrul atenției pe "obiectorul" de conștiință, căutând să-i justifice comportamentul printr-un raționalism personal de nuanță utilitaristă - valoare supremă în societățile performante economice.

Iată care sunt, pe scurt, câteva din semnificațiile acestui concept.

În mod tradițional, obiecția de conștiință a fost legată de libertatea de credință, fiind considerată un efect secundar al evoluției prozelitismului religios. În funcție de particularitățile lor culturale (regionale și istorice) societățile și-au construit modele specifice de organizare și gestionare a credinței sau spiritului religios. Conceptul de maxima

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

putere explicativă este biserica. Ea este o instituție divino-umană care organizează, din punct de vedere doctrinar, credința unei comunități și care asigură îndeplinirea manifestărilor de cult corespunzătoare. În general, orice biserică oferă credinciosului serviciul social de maxim interes - mantuirea, solicitându-i în schimb o contribuție materială și loialitatea (față de doctrină și cult). Din dorința de a-și câștiga adepti, unele dintre ele nu se sfiesc să ofere servicii suplimentare, cum sunt scutirea de unele obligații sociale, chiar dacă în felul acesta intră în coliziune cu interesele statului. Este cazul, așa cum vom vedea, al sectelor religioase.

Sectarismul este acceptat azi ca un fenomen contestatar comun aproape tuturor societăților. El este inevitabil, în limbaj teologic, datorită obiectivității păcatului și diversității mintii omenești. Proliferarea sectelor este favorizată atât de fenomene individuale (interesul și răutatea, lipsa de discernământ etc.) dar și de fenomene sociale cum sunt secularizarea, ruperea legăturilor comunitare ...).

De obicei sectele sancționează aspectele negative (problemele sociale) în modurile de viață ale unor grupuri, oferind o cale alternativă în rezolvarea nemulțumirilor individuale sau colective. Aceasta este, de altfel, principalul lor mesaj publicitar.

Din totalitatea mișcărilor creștine neoprotestante actuale vom prezenta, pe scurt, pe acelea care au legătură cu tema analizată.

1. *Mișcarea adventistă reformistă* (rowenismul) pare să fie la originea obiecției de conștiință. Ea s-a născut în anul 1915 în atmosfera socială contradictorie din America, care se pregătea să se angajeze în primul război mondial. În lupta pentru moștenirea profetesei la conducerea sectei adventiste americane, Margaretei W. Rowen, reprezentanta comunității advenți a orașului Los Angeles, i-a venit ideea "Reforme". Aceasta însemna în mare,

păstrarea păcii eterne prin refuzul de a pune mâna pe armă și așteptarea judecății. "Pe aceia dintre adveniști care participă la război, i-a părăsit Domnul și nu vor mai avea bucuria milenului"². Războiul acesta urma să fie începutul sfârșitului lumii, după care ar fi urmat pacea eternă. Deși a fost interzisă de stat, secta adveniștilor reformiști și-a continuat activitatea în umbra Cultului adventist de ziua a VII-a.

2. *Martorii lui Iehova* ("Calculatorii serioși ai mileniului")

- este recunoscută ca o sectă cu principii și practici violente, desprinsă din cadrul comunităților advene;

- secta s-a dezvoltat tot în preajma primului război mondial;

- membrii ei nu acceptă războiul, jurământul și nu pun mâna pe armă, recurgând uneori la mutilarea degetelor de la mâini pentru a nu face armată. Cu toată abținerea de la serviciul militar, practică o psihoză războinică. Acceptă războiul fără arme, războiul și pedeapsa cerului cu foc și pucioasă și trămbițează distrugerea tuturor, afară de ei, "cei aleși", prin care secrete ale Domnului oştirilor, Iahve-Savaot;

- este o sectă dură, revanșardă, riguroasă în principii (își inhibă adeptii, îi leagă prin jurămine și îi sanctioanează atrăgându-i chiar în întâmplări "fatale");

- secta neagă statul și formele sociale, pe care le dorește înlocuite cu poruncile lui Iehova.

3. *Nazarienii* (pocăinții):

- nu depun jurământ militar sau pentru clasificarea adevărului;

- nu depun jurământ de credință, nu apără patria în care s-au născut;

- nu admit răboiul și interzic adeptilor să pună mâna pe armă;

- resping în general instituțiile publice (școală, mijloacele de informare în masă) care nu au sens în devenirea indivizilor. Odată ce aceștia sunt botezați, nu mai pot păcătui;

- își obligă adeptii la o viață particulară

lipsită de dezertăriuni lumești: interzic distracțiile, exclud fumatul, consumul de alcool, impun "cuvîntă" în vorbire, atitudini, îmbrăcăminte,...

Față de bisericile naționale, diversele secte sau confesiuni dispun, pe lângă instrumentele lor oficiale (mărturisirea de credință și manifestările de cult), de un ansamblu de reguli interne de organizare, nescrise, un fel de reglementare informală a loialității membrilor, prin care pretind și sănctionează comportamentele dezirabile, speciale care se diferențiază de modelele propuse aspirantului la calitatea de frate sau soră.

În baza unor astfel de reguli, ființa națională în individ este treptat înlocuită cu identitatea apartenenței la un grup restrâns care își capătă legitimitatea tocmai prin caracterul său privilegiat.

În plan individual, nu contează prea mult diferențele doctrinare între algoritmii obținerii măntuirii. Nu există o diferență esențială între măntuirea creștinului ortodox de exemplu și cea a creștinului iehovist sau între cele două practici. Deci, credinciosul nu este atras atât de specificul doctrinei, cât de ofertele comunitare care i se fac. Este interesat de observat climatul organizațional care îl creașă sectă. Racolarea în special îl aduce individului o mulțime de exemple de solidaritate și bunătate, care îl impresionează și îl atrag. Si apoi, sectă este o organizație clientelară închisă. Forța ei constă, tocmai, în oferă unor privilegii față de restul societății. Individual nu este atras de perspectiva salvării universale (pe care o obține, poate, mai ieftin în cadrul credinței ortodoxe, de exemplu), cât mai ales de aceea a salvării privilegiate, restrânse (înțial Martorii vorbeau de existența a 144.000 de locuri salvatoare, iar după ce acestea s-au ocupat, s-a afirmat că, de fapt, această cifră aparține fiecărui popor).

Prin normele de comportament pe care le solicită individului, sectă întărește conștiința personală a diferențierii de

ceilalți (relele morale aparțin doar societății exterioare față de care, ei, în felul acesta, se deosebesc). Ea creașă astfel un tip de sociabilitate locală. Sub pretextul opțiunii de conștiință, involuntar, individ optează pentru un mod de viață, unul care îmbină mai bine organizarea și nevoia comunitară cu principala forță morală stabilizatoare - credința.

Chiar dacă omul posedă o personalitate dizarmonică, prin stilul său paternalist, sectă îl controlează și îi stabilizează comportamental. Ea pune accent deosebit pe procesul de resocializare secundară, pe care îl coordonează subtil. În climatul creat de ea, individul își găsește un echilibru relativ și percepse, deci, o anumită satisfacție cu viață.

Sectă nu este interesată să-i ofere omului capacitatea reechilibrării personalității sau a reevaluării optionale, ci să creeze noi coordonate de viață, să-l transforme într-un dependent. În microclimatul pe care îl oferă, ea întreține o atmosferă panicardă (de pessimism, neliniște, așteptare înfrigurată a împlinirii sorocului eshatologic), în care ea condiționează salvarea de loialitatea la organizație și la regulile ei. Sectele sunt, de obicei, organizații autoritare. Abaterea de la regulă este sănctionată prompt cu excluderea, care înseamnă pierderea măntuirii.

Nu pot exista martori liberi, ci numai martori înregimentați.

În general, în societățile moderne slăbirea controlului direct asupra respectării normelor etice comunitare are ca efect o relaxare, un fel de imoralitate cronică, percepță de omul de rând din comportamentele celorlalți.

Tipurile de organizații închise, cu norme interne riguroase, în manifestările lor publice (comportarea cadrelor militare în societate, a militarilor în termenii manifestările oficiale,...) dă senzația ordinii, foarte apropiată de moralitatea dezirabilă. Logica proprie a disciplinei militare și comportamentele prescrise de

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

ea, de exemplu, sunt foarte apropiate de normele morale.

Aceeași confuzie o trăiește cetățeanul obișnuit în contactul cu sectantul, condus la rândul lui de regula autoritară a organizației sale. Creștinul ortodox care nu merge la biserică percepse secta prin manifestările exterioare, de comportament ale membrilor ei (abținerea de la fumat, alcool, decentă, limbaj și îmbrăcăminte corespunzătoare) și o apreciază. El nu poate surprinde, însă, efectele ascunse, perverse ale acestor organizări.

Prin activitatea lor, sectele aduc atingere nivelurilor celor mai profunde ale conștiinței comune: credința, spiritul militar și educația. De aceea, principalele instituții care trebuie să-și construiască atitudini coerente față de ele, sunt Biserica națională, armata și instanțele educative (familia, școala,...).

Între biserică majoritară și secte există relații speciale. Prima se declară națională și își revendică credințioșii în numele acestor valori, pe care le propovăduiește și prin care se legitimează. Ea își asumă responsabilitățile socializatoare ale unei instituții statale, militând pentru unitatea morală și păstrarea identității culturale, binecuvântând apărarea patriei cu orice mijloace, inclusiv cele armate.

Spre deosebire de ea, secta, prin tradiție, "caută să distrugă întregul, să izoleze indivizi, să producă panică în comunități" ² (nu numai în comunitatea ecclaziastică, ci și în organismele sociale). Sectele nu au nevoie de națiune, cultură sau civilizație națională.

Refuzând satisfacerea serviciului militar și prestarea jurământului de credință, ele aduc atingere spiritului militar al societății, intrând în conflict de interes și cu instituția militară.

Apar, aşadar, îndreptățite atitudinile proprii ale acestor instituții față de elementele contestatare, cum sunt sectele, comunitățile de homosexuali,...

Am insistat, deci, pe mecanismul

de funcționare al sectelor pentru că ele sunt organizațiile care, spre deosebire de vechile Culte recunoscute în general de legea statelor, au lansat și întreținut problema obiecției de conștiință pe motive religioase. Pe această analiză susținem ipoteza că tinerii obiecțează în cea mai mare parte, fie din oportunism (urmărind evaziunea de la privaținile serviciului militar și jertfarea vieții), fie din loialitate pentru secta ai căror membrii sunt.

Obiecția de conștiință ridică totodată probleme de natură juridică sau morală, pe care statele le soluționează în modalități proprii:

Exemplul spaniol:

Cadrul legal care reglementează obiecția de conștiință este format din: 1. Constituția Spaniei; 2. Legea apărării naționale; 3. Legea privind pregătirea populației pentru apărare, Legea serviciului militar; 4. Legea obiecției de conștiință.

În virtutea lor se definește obiecția de conștiință ca fiind "situația juridică în care un ansamblu de norme imperitative își pierde capacitatea inițială de a obliga, când afectează subiecți pentru care, aplicarea acelorași norme ar suporta o coliziune cu cele mai intime convingeri ale lor" ⁶.

Acceptând și legitimând respectiva situație, statul se autolimită în capacitatea lui de a pretinde, renunțând la-a și utiliză resorturile coercitive.

Această limitare, prezentată drept o cucerire a "statului de drept" ridică probleme specifice.

Alături de refuzul utilizării armei în serviciul militar, există și alte tipuri de comportamente, bazate tot pe existența unor convingeri puternic înrădăcinate, care nu sunt acceptate, însă.

Este cazul medicului care se opune a practica un avort legal, în măsura în care consideră aceasta incompatibilă cu propriile sale convingeri religioase sau al așa-zisei "obiecții fiscale", și anume, dreptul individual de a sustrage din impozitul datorat statului acea parte pe care

el o utilizează într-o activitate incompatibilă cu convingerile proprii.

O altă problemă o reprezintă dovedirea existenței convingerilor prin care persoana pretinde statutul de obiector.

O semnificație suplimentară ne oferă comparație între statutele de militar, obiector și nesupus.

Astfel, "existența și menținerea unei armate apare justificată prin necesitatea tuturor popoarelor de a se apăra împotriva oricărui tip de agresiune ilegitimă. O armată bună este o garanție pentru o bună protecție. La apărarea Spaniei, cu armele, trebuie să colaboreze întreaga societate". Se înțelege că această colaborare ar trebui să se producă prin "servirea patriei sub arme".

Legea definește, însă, și "statutul de obiector" ca fiind "acea persoană care, din motive ideologice, între altele, refuză să presteze serviciul militar dar rămâne în cadrul legal, acceptând un serviciu substitutiv pentru a îndeplini scopuri sociale, de interes general".

Ea s-ar diferenția de **nesupusul civil** care, "se revoltă și refuză să se supună normei constituționale". Acesta din urmă poate fi într-una din următoarele situații:

- refuză serviciul militar și prestația socială substitutivă;
- nu se declară obiector de conștiință;
- se declară, dar refuză serviciul alternativ (opozitie totală în a colabora cu societatea spaniolă).

Prima problemă pe care trebuie să o rezolve statul este aceea a stabilirii unei echivalențe între serviciul sub arme și un alt tip de colaborare cu binele general.

Practic, are loc o deplasare de semnificații, de la apărare și serviciul militar la responsabilitate colectivă și scopuri de interes general, semnificații care se doresc sinonime sau integratoare, dar nu sunt asta. Dacă ar fi aşa, obiectorul de conștiință nu ar mai fi un evazionist de la riscul de a-și jertfi viața (desi este ca atare),

ci un cetățean loial al statului. În plus, locul său, sub aspectul sanctiunilor sociale este preluat de nesupusul civil, din care obiectorul s-a desprins, și care cumulează acum etichetările negative.

Să urmărim, în continuare, câteva precizări de natură juridică.

Orice constituție operează cu principiul: drepturi contra obligații. A apără militar patria este o obligație, o datorie fundamentală. Există două categorii de drepturi: drepturi fundamentale, autonome (care nu se opun obligațiilor) care fac obiectul legilor organice, de exemplu, libertatea ideologică; și drepturi constitutive ca excepții la obligațiile fundamentale (obiecția de conștiință sau scutirile pe motive administrative) care fac obiectul legilor ordinare.

Fiind o excepție de la o datorie generală, potrivit uzantei, obiecția de conștiință trebuie declarată în fiecare caz în parte. De aceea, legea spaniolă instituie un organ special - C.N.O.C. (Consejo Nacional de Objeción de Conciencia) care, printre alte atribuții (organizarea prestației sociale a obiectorilor) acordă pe baza unor analize detaliate, pe fiecare caz în parte, statutul respectiv.

Pentru a obține scutirea de serviciul militar, Tânărul este obligat să solicite, înainte de încorporare, recunoașterea respectivului statut. El întocmește o petiție prin care își justifică alegerea prin motive de ordin religios, etic, moral, umanitar sau altele de aceeași natură și prin care acceptă să presteze serviciul substitutiv cu durata de 18 luni. În alte țări, cum sunt Germania și Olanda, solicitarea obiecției este acceptată și pe timpul îndeplinirii stagiului militar, numai că în acest fel, procedura acordării se complică.

Primind petiția, C.N.O.C. numește o comisie constituită dintr-un obiector de conștiință recunoscut și un reprezentant al Ministerului Apărării, care după o analiză a cazului, timp de 6 luni, elaborează o rezoluție prin care propune acordarea/

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

respingerea statutului solicitat. Iată, de exemplu, în 1990 din numărul total de 27.398 solicitări prezentate C.N.O.C. au fost recunoscute 20.857 de obiectii, care au atras scutirea de serviciul militar.

Legea permite, totodată, soluționarea în instanță civilă sau militară a situațiilor conflictuale.

Ce observații putem face din această analiză? Statul spaniol precizează obligativitatea serviciului militar sub arme, acordă apoi o excepție de la datoria fundamentală sub forma obiecției de conștiință, pe care o limitează, însă, pe baza unor principii arbitrale, care țin mai puțin de justitia solicitării (greu de dovedit, practic) și mai mult de generozitatea reprezentanților statului. Este de așteptat ca această generozitate să varieze în limite acceptabile pentru stat, în funcție de nevoile de încadrare ale Ministerului Apărării și de atitudinea opiniei publice.

În felul acesta, organizarea obiecției de conștiință, în Spania ne apare ca un veritabil model de compromis pe care statul îl face ideologiei democrației și "drepturilor fundamentale ale omului".

Exemplul italian:

Probleme asemănătoare se nasc în Italia, care încearcă la rândul ei să-și perfeționeze legislația referitoare la obiecția de conștiință.

Și aici se distinge, în general, între statutul de obiector (atât de privilegiat?) și alte forme de opoziție față de serviciul militar, vrând parcă să se pună la colț atitudini exprimate, de genul "eu nu-mi pierd timpul în cazarmă" sau "nu voi merge să mă las omorât".

Față de acestea, obiecția de conștiință este "rezultatul unei convingeri chibzuite, potrivit căreia violența împotriva unui semen este inadmisibilă chiar și în cazul legitimei apărări" ⁴.

Bineînțeles comentariile de ordin moral nu întârzie: "până la ce punct optima individualului, în favoarea conștiinței proprii nu contravine nu mai puțin

importantului imperativ moral de a asigura securitatea și pacea semenilor? În fața violenței și a agresiunii este, oare, permis să delegi altora misiunea de a se opune cu armele și să aștepți dezarmat la o samavolnicie asasină?" ⁴.

În Italia, obiecția de conștiință a fost reglementată pentru prima dată printr-o lege din 1972. Ea prevede, printre altele:

- posibilitatea de a cere admiterea într-un "serviciu civil de substituire" sau într-un "serviciu militar neînarmat", cu o durată mai mare cu 8 luni decât cea a serviciului militar, pentru cei care sunt împotriva folosirii armelor;
- examinarea cererilor de obiectii, de către o comisie;
- echivalarea obiectorilor de conștiință cu cetățenii care prestează serviciul militar normal.

Față de acestea, în 1992, Parlamentul urma să se pronunțe asupra unui nou proiect de lege, care aduce următoarele noutăți: se vorbea acum despre "serviciul civil național", bine conturat teoretic și precizat organizatoric; proiectul prevedea că "cetățeanul, pe baza unui drept subiectiv, alege între serviciul militar și cel civil, fără nici o evaluare externă" ⁴; în plus, urma să se institue, pe lângă apărarea civilă, un organ însărcinat cu gestionarea serviciului civil național; legea precizează, totodată, obligațiile obiectorului în caz de război și sancțiunile corespunzătoare unor situații specifice.

Care sunt problemele sau obiecții pe care diversele medii italiene (politice, militare, civile) le făceau?

1. Atâtă timp cât serviciul național (militar și civil) reprezintă o datorie fundamentală, de ce să fie cetățeanul cel care decide (alege) natura și modalitățile obligației. La fel se întâmplă și cu plata impozitelor? Practic, statul ar trebui să abdice de la două atribuții fundamentale: monopolul forței și distribuirea uniformă a resurselor.

2. Este recomandabil ca legea să

păstreze în conținutul său atât prevederile de excepțare de la obligație, cât și pe cele de limitare a excepției. Obiectia, ca atare, este oricum mai rară decât voința de a evita privațiunile. Riscul ar fi, deci, ca printr-o lege permisivă, majoritatea cetățenilor să devină, peste noapte, "obiectori din oportunism".

3. O a treia obiecție ridică problema echității sociale, a tratamentului diferit pentru militarul în termen, expus privațiunilor vieții de cauzarmă (serviciul la distanță mare de casă, corvezi, gărzi) și obiectorul de conștiință, care stă acasă, are program de birou, sau chiar desfășoară activități civile fictive.

4. Ce se întâmplă cu dreptul de obiecție în caz de război, când legile de necesitate restrâng la maxim drepturile fundamentale? Poate fi el perceput altfel decât, în expresie italiana, dreptul la "fuga în pădure"?

5. Față de vechea lege, proiectul nu mai prevedea comisia pentru examinarea cererilor de obiecție. De data aceasta, argumentele în favoarea ei trimiteau la "armonizarea criteriilor fundamentale" cu cele din țările C.E.E. și U.E.O.

Ca răspuns la aceleasi probleme s-au încercat și analize sistematice, sociologice. Practicile metodologice interpretative tratează problematica din perspectiva "obiectorului", ca unitate de analiză (interpretare) și "unic subiect de acțiune al sistemelor politice democratice, dotat cu o serie de caracteristici care îl definesc: instruit, rațional, calculat și egoist"⁷.

Obiecția se definește astfel ca "attitudinea cuiva care neagă a se supune unui ordin al autorității sau unui mandat legal, invocând existența în forul său interior a unei norme care îl împiedică să-și asume comportamentul prescris"⁷.

Discuția se mută, deci, pe raționalitatea comportamentului obiectorului (și nu a grupului de obiectori) și pe strategia care optimizează relația sa cu

reprezentantul statului (pe exemplul spaniol: C.N.O.C.).

Cadrul legal (statul) sancționează negativ nesupunerea și pozitiv, în diferite grade, comportamentele adaptate.

Naturii umane, autoritară și egoistă, îi corespunde "asocierea" individelor (în sens tönniesian) care intră în societate pentru a scoate un profit.

Astfel, omul este considerat rațional dacă în toate actele sale "mijloacele pentru atingerea scopurilor maximizează beneficiile și minimalizează cheltuielile sau pierderilor"⁷. El nu se supune de teama sancțiunii, ci pentru că supunerea îi aduce profituri evidente.

În urma analizei personale costuri/beneficii (după cum vom vedea) respectarea legii este lucru cel mai rațional pentru individ. La rândul lor, situațiile de nesupunere sunt tot comportamente raționale explicate de relația costuri mai mici decât beneficii.

Îată cum operează această analiză pe teoria jocului cu sumă nulă (Spania).

Cei doi jucători sunt obiectorul și statul spaniol. Fiecare posedă un ansamblu coerent de preferințe pe care le ierarhizează în funcție de scopurile sale. Problema este: dacă fiecare dintre participanți are un comportament rațional, încercând să-și maximizeze beneficiile, cât de rațional poate fi soluția?

Ordonarea preferințelor:

a) C.N.O.C. (ca reprezentant al statului - organul care gestionează acordarea statutului de obiect)

1. să maximizeze recrutarea națională (toți oamenii să execute serviciul militar - Constituție);

2. Dacă obiectorul nu execută serviciul militar, să presteze măcar "serviciul substitutiv", dar pe o perioadă mai lungă (18-24 luni);

3. dacă cetățeanul nu execută nici serviciul militar, nici prestația socială, cu riscul unei imagini publice nefavorabile statului, să fie sancționat cu privarea de

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

libertate (4 luni - 2 ani și 4 luni);

4. minimalizarea pierderilor din sistemul recrutării (serviciul militar și prestația alternativă), cu absolvirea, după caz.

b) Obiectorul de conștiință:

1. să fie total absolvit (să nu presteze nici serviciul militar, nici serviciul alternativ și nici să nu fie pedepsit);

2. o "obiecție de conștiință limitată" (nu serviciul militar sub arme, ci o formă de serviciu militar auxiliar, fără armă, de aceeași durată cu primul dar mai mică decât a serviciului social);

3. obiecția de conștiință totală (nu serviciul militar, nu serviciul militar neînarmat, ci prestație substitutivă, mai îndelungată - 18 luni, dar preferabil celor

- pentru C.N.O.C.;

dacă obiectorul	atunci C.N.O.C.
Da.....	Nu P.....
Da.....	P.....
Nu.....	P.....
Nu.....	Nu P.....

2 ani și 4 luni);

4. nici o formă de serviciu, preferă pedeapsa cu închisoarea.

Cei doi jucători au la dispoziție două tipuri de strategii:

a) C.N.O.C.: - să penalizeze (sancționeze) pe obiector, notată cu (P);

- să nu-l penalizeze (Nu P);

b) obiectorul: - să nu presteze nici un serviciu (NU);

- să presteze unul dintre serviciile date, notată cu (DA).

Pe baza acestor date se construiește o matrice a plășilor (fiecarei preferințe i se acordă anumite valori, după criteriul utilității) care modelează interacțiunea celor doi jucători:

valori

4 (serviciu militar)
3 (serviciu civil)
2 (închisoare)
1 (scutește)

- pentru obiector:

dacă C.N.O.C.	atunci obiectorul:
Nu P.....	Nu
P.....	Da
P.....	Nu
Nu P.....	Da

valori:

4 (scutește)
3 (serviciu civil)
2 (închisoare)
1 (serviciu militar)

Matricea plășilor

Strategii		Obiector	
		Nu	Da
C.N.O.C.	P	2	3
	Nu P	4	1

Care ar fi, deci, strategia optimă?

- se observă contradicția de interes fundamentale între jucători (prima

preferință a unuia este ultima pentru celălalt: 1/4 și 4/1) în timp ce preferințele a doua și a treia coincid;

- într-o analiză pe coloane, dacă obiectul alege strategia neparticipării, C.N.O.C. va alege varianta P (valoarea 2 mai mare decât valoarea 1). În schimb, dacă obiectul ar alege varianta participării, C.N.O.C. ar prefera strategia, Nu P (4 mai mare ca 3) care ar aduce obiectului beneficiul minim;

- de cealaltă parte, dacă C.N.O.C., alege varianta generoasă (Nu P) obiectul va opta pentru absolvirea totală (4 mai mare ca 1), în timp ce la o lege restrictivă, prestația alternativă devine preferabilă (3 mai mare ca 2).

Practic, nici unul dintre cei doi jucători nu are o strategie dominantă. Pe teren există multe situații contradictorii. În urma deciziilor tribunalelor spaniole, anumiți obiectori nu au prestat nici o formă de serviciu, alții au fost condamnați și ulterior puși în libertate, în timp ce alții își îndeplinesc condamnarea. Strategia dominantă ar putea fi cea din căsuța 3/3 (efectuarea prestării alternative), dar ea solicită colaborarea jucătorilor și, implicit, ieșirea din această schemă.

Perspectivele serviciului social (alternativ) în România

Pentru început vom prezenta, succint, câteva din orientările politiciilor în domeniul recrutării naționale de la constituirea armatei române moderne până în prezent urmând ca apoi să răspundem la câteva întrebări de tipul: în ce măsură se încadrează armata României în tendințele de evoluție pe plan internațional? Este serviciul social (alternativ) o soluție viabilă la probleme prezente sau viitoare ale apărării naționale? Poate face el obiectul unei politici sociale speciale?

Opoziția fundamentală a guvernelor României pentru modernizare

instituțională s-a reflectat corespunzător în organizarea militară, care a imitat în general modelele organizatorice ale armatelor statelor vestice, în principal Franța și Germania. Principiul recrutării obligatorii aproape generalizat în Europa națiunilor, nu a suportat modificări esențiale în politica militară a statului român. Articolul 1 din Legea pentru recrutarea armatei din 24 februarie 1876 (păstrat în legile din 1913 și 1942) stipulează: "Toți locuitorii țării dătoresc personal serviciul militar".

La rândul său, actualul proiect de Lege privind pregătirea populației pentru apărare, preluând Articolul 52 din Constituție stipulează la articolul 1. "Toți cetățenii au dreptul și obligația să aphere România", conservând astfel acest principiu.

Pentru analiza noastră sunt relevante în special cazurile de excepție de la lege și de stabilire a neincorporabililor, tocmai pentru a sesiza dacă se poate vorbi de o tradiție în România, în utilizarea unei forme de serviciu alternativ sau dacă au existat tendințe de evaziune sau rezistență la încorporare, sanctionate prin prevederile respective.

În general distingem două modalități de pregătire a populației pentru apărare: una inițială, intensivă prin "serviciul militar permanent", în stagiile de 3, 2 sau 1 an (diferite ca durată de timp) și o etapă ulterioară de împrospătare, de actualizare a cunoștințelor și aptitudinilor dobândite, prin stagiile scurte (pregătire a rezerviștilor), de la momentul trecerii în rezervă până la îndeplinirea vîrstei maxime prevăzută de lege.

Legea din 1876 prevedea 2 forme pentru prima categorie:

- serviciu permanent al armatei (3 ani);
- serviciul cu schimb (călărași și dorobanți - 4 ani) și 3 forme pentru rezerviști:
 - rezerva serviciilor de mai sus (până la 30 ani);
 - milii (până la 36 ani);
 - gloate (până la 46 ani).

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

Vârstele supuse fenomenului încorporare erau 18-21 pentru cei angajați "de bunăvoie"; 21-30 pentru cei "chemați" prin tragere la sorti (după modelul francez).

Actualul proiect de lege continuă practica încetătenită în ultimii ani cu următoarea organizare:

- serviciu militar (militari în termen, militari cu termen redus, rezerviști-concentrați sau mobilizați);

- alte forme de pregătire (pregătirea premilitară a tineretului, formațiuni de protecție civilă, formațiuni sanitarno-voluntare ale Crucii Roșii).

Inovația introdusă de acesta este posibilitatea prestării "serviciului utilitar alternativ" în condiții pe care urmează să le comentăm.

O mențiune specială trebuie făcută în cazul Legii apărării (Decretul lege asupra recrutării armatei) din iulie 1942 (elaborată în condiții de război). Proiectul acesteia, prezentat spre aprobare mareșalului Ion Antonescu, utilizează următoarele motivații:

"Prin prezentul decret-lege se modifică fundamental principiile cuprinse în actuala lege asupra recrutării armatei, care nu mai corespund nici nevoilor apărării naționale nici imperativelor de etică și echitate socială. Într-adevăr sacrificiile, greutățile și servituitoarele de tot felul impuse de o bună pregătire pentru război trebuie repartizate, pe cât posibil, asupra tuturor tinerilor apti a aduce un serviciu în cadrul armatei, fără să se creeze situații privilegiate, exceptiuni insuficiente motivate și să determine legitime nemulțumiri în masa celor rămași susceptibili a presta serviciul militar".

Legea introduce următoarea distincție:

- serviciu militar combatant (în unitățile luptătoare);
- serviciu militar auxiliar (în unitățile de deservire);
- serviciu obștesc.

În serviciu obștesc erau încadrați

cei inapți pentru serviciul militar și cei condamnați. Ei își executau serviciul pe o durată egală cu cea a serviciului militar (2 ani) în cadrul "Organizației Muncii Tineretului Român". Modul de organizare și sarcinile specifice se prevedea printr-o lege specială. Se prevedea totuși și un stagiu de instrucție militară de 3 luni după executarea serviciului (în total 27 luni). Serviciul obștesc reprezenta, aşadar, o formă alternativă la serviciul militar stabilită de stat din considerente de necesitate: utilizarea la maxim a resurselor umane la dispoziție într-o țară aflată în situație de război.

Fiecare din aceste legi utilizează ca pârghie principală precizarea cazurilor de excepție de la serviciul militar (neîncorporabili). Astfel, deși tinde spre un caracter universal, recrutarea națională răspunde totodată nevoii de protecție socială largă a categoriilor de tineri defavorizați fizic sau a familiilor aflate în dificultate. Sunt dispensați de serviciul militar susținătorul unei familii și unicul fiu la părinți, atenție, dacă dovedește (public) că se achită de îndatoririle familiare (Legea 1913), se instituie ajutoare pentru familiile militarii în termen. De asemenea, se oferă dispense pentru tinerii care își completează studiile (reducerea cu 1 an a serviciului pentru cei cu 4 clase primare și acordarea de dispense celor cu 10 clase - Legea 1876). Ulterior, absolvenții de învățământ superior primesc dreptul de reducere la jumătate a serviciului militar. Se constată o îmbinare, o corelare a pregătirii pentru apărare (percepță ca obligație, ca servitute) cu interesele educației și protecției sociale. Statul face apel la pârghii suplimentare. El sancționează ca infracțiune evaziunea, condiționează accesul social (în funcții publice) de îndeplinirea serviciului militar (element constant începând cu Legea din 1913), introduce un sistem de taxare/scutire de taxe pe perioade determinate pentru a descuraja încercarea de amânare. Din

conținutul legilor analizate nu rezultă să fi existat tendințe majore de evaziune de la serviciul militar care să impună necesitatea unor forme de serviciu alternative. Precizăm că serviciul obștesc introdus de Legea din 1942 nu se încadrează în această categorie, el fiind impus temporar de condiții de necesitate. Aceste câteva observații ne îndreptățesc să afirmăm că, prin modul de organizare și legiferare, recrutarea națională s-a dovedit a fi mai mult decât un principiu politic, și anume un tip specific de politică socială, aplicabilă în domeniul apărării naționale.

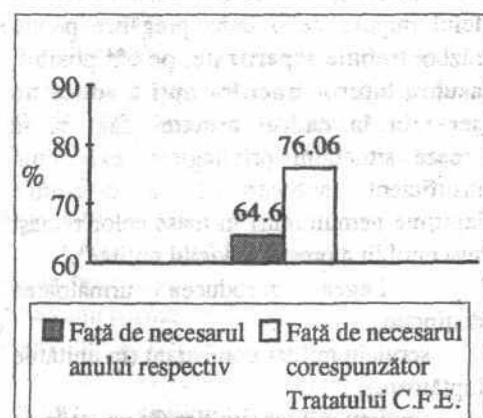
Când analizăm situația demografică prezentă, trebuie să ținem cont de două mari specii de fenomene: mariile tendințe în evoluția populației României, în raport cu populația mondială sau europeană, din ultimii 30, 40 ani (îmbătrânirea demografică, urbanizarea) și evoluțiile specifice "tranzitiei", urmări ale unei politici radical diferite de cea a perioadei anterioare. De la politica demografică explicit natalistă, constrângătoare care aducea un spor mediu de aproximativ 100.000 persoane pe an, s-a trecut la una permisivă. Măsurile politice s-au limitat la abolirea unor legi nepopulare și la unele măsuri de protecție socială, subsistemul populației fiind lăsat să funcționeze practic pe stocuri, cu autoreglare. Optiunea principală pentru restrucțuirea economică a orientat resursele spre investiții de dezvoltare în dauna celor umane. Populația a reacționat prin comportamente adaptative (modificarea raportului între avorturi provocate și nașteri, renunțarea/amânarea copiilor de rangul 2, care au contribuit la scăderea semnificativă a natalității și deci a sporului natural).

Se constată o tendință de scădere a resurselor teoretice (fără să mai luăm în calcul pierderile de luare în evidență, sau de la încorporare), în condițiile în care necesarul de efective ar rămâne constant. Care este tipul de măsură dezirabilă?

O primă soluție ar putea-o constitui revenirea spre o politică natalistă.

Tinând cont de faptul că în următorii ani, sistemul populației, funcționând tot pe principiul autoreglării, va continua să piardă din volum, am propus deja a fi luat în seamă indicatorul "Costul de oportunitate al cheltuielilor demografice", reprezentând numărul de unități de cheltuieri în alte sectoare la care ar trebui să se renunțe, pentru a crea o unitate suplimentară de cheltuieri demografice.

Un al 2-lea tip de politică recomandabilă este păstrarea relativ constantă a valorii proporției de tineri la încorporare. Arătam că în Franța o proporție de 71% încorporabili este socotită satisfăcătoare pentru conservarea gradului de universalitate a serviciului militar (public). În lipsa unei politici militare de bloc (Pactul de la Varșovia, NATO), România nu-și poate relaxa nevoia de apărare militară, care să elibereze resurse demografice. Datele prezentate arată că structura actuală a funcțiilor pentru militari în termen (supusă deja regimului obligatoriu al reducerii prin tratatele internaționale) nu poate fi completată în proporție de 100%. Iată cum arată indicatorul "grad de completare cu efective" a statelor de organizare la pace, pentru categoria care ne interesează în primul rând, militari, recrutați, în România în anii 1992-93:

Se pune, deci problema găsirii de resurse suplimentare, problemă rezolvată

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

parțial prin angajarea pe termen scurt a unui număr suplimentar de voluntari. Se mai poate discuta dacă nu cumva, însă și opțiunea pentru modelul de organizare al armatei naționale să fie renovată. Noi ne-am afla acum pe structura armatei mixte cu recrutare universală, imperfectă. Spre ce să tindem? Valoarea relativ mică a bugetului militar și cadrul geopolitic specific nu justifică trecerea spre o armată de profesie sau de recrutare selectivă. Probabil că se va ajunge la unul din modelele 5 sau 6, care conservă însă principiul recrutării universale și restricțiile sale majore. Datele de până acum arată că România se află în situația unei lipse cronice de resurse umane pentru apărare și nicidecum de surplus. În aceste condiții măsurile "logice" de reducere a duratei serviciului militar începând cu 1990 (de la 16 luni la 12 luni în trupele de uscat) și căutarea unor forme alternative de serviciu nu se par nejustificate. Am amintit că aceste măsuri au conotații populiste. Dacă prima dintre ele este "de înțeles" în condițiile lui decembrie 1989, opțiunea pentru cea de-a 2-a, ar putea fi neopotună. Analizând atitudinea populației față de serviciul militar am constatat o tendință generală de reducere a responsabilității colective și a acordului la necesitatea existenței forțelor armate. Care este însă situația României? Ne interesează dacă există o nevoie socială care să justifice căutarea unor forme de serviciu social alternativ și în ce măsură este legitimă și acceptabilă obiecția de conștiință. Am discutat despre existența a 2 tipuri de atitudini majore: a) cea a populației, se raportează la necesitatea apărării țării cu armele, a existenței forțelor armate și la perceperea difuză a rolului lor în societate. Se adresează întregii populații (femei, bărbați) și este măsurată (pe eșantioane reprezentative), în general prin indicatorul "încrederea populației în instituția militară"; b) cea a militarii (cadre active și militari recrutiți): se raportează direct valorilor militare,

relațiilor dintre categoriile de militari și solicită măsuri adaptative precise ale instituției militare de tipul "revalorizării serviciului militar" (Franța). Un studiu efectuat de Secția Studii Sociale a Armatei în colaborare cu IRSOP în perioada mai-iunie 1993 pe problemele atitudinii populației civile față de armată și față de problemele apărării naționale, ne oferă următoarele tipuri de date:

a) aprecierea situațiilor de risc pentru securitatea națională;

- pericolul de război - 57,7%

b) modul în care sunt apreciate locul și rolul armatei în societate:

- importanța instituției militare în stat - mare și foarte mare = 90%

- perceperea încrederii generale în instituția militară = mare și foarte mare = 77,8%

c) rolul populației în cadrul apărării:

- foarte important 48,7%, important 32,3%...

Problematica este nouă și numai o analiză comparativă, în timp, ne-ar putea permite să evidențiem anumite tendințe comparabile cu situația prezentată din statele occidentale. În lipsa tendințelor apreciem nivelele, iar ele confirmă ipotezele noastre. Populația percepă în mod real cadrul geopolitic nesigur și ca atare acceptă în marea ei majoritate importanța instituției militare și implicit pregătirea populației pentru apărare.

Studiul ca atare nu tratează problematica serviciilor alternative. Un răspuns parțial ni-l oferă o cercetare întreprinsă în decembrie 1993 - ianuarie 1994 de Centrul de Cercetări pentru Probleme de Tineret și Centrul Independent de Studii Sociale și Sondaje, pe problema raportului armată-societate.

Eșantionul investigat cuprinde o populație între 15-30 ani și se referă la următoarele aspecte: a) statutul armatei ca instituție, b) utilitatea serviciului militar, c) posibilitatea introducerii serviciului militar

alternativ, d) atitudini înainte și după satisfacerea stagiului militar.

Noutatea demersului și lipsa colaborării cu un sociolog militar și-au spus cuvântul asupra concluziilor.

Vom prezenta în continuare concluziile punctelor b și c:

b) Circa 3 sferturi din participanți consideră ca "util" serviciul militar, dar unii își exprimă rezerve cu privire la modul lui de desfășurare (25%). De obicei tinerii care nu și-au satisfăcut stagiul au o percepție mai pozitivă față de cei care s-au lovit de problemele specifice acestuia.

Asemenea concluzii rezultă direct și din studiile sistematice întreprinse de Secția de Studii Sociale în Armata în rândul militarilor în termen, la apropierea perioadei de trecere în rezervă. Ei au, în general, o atitudine critică, dar nu față de semnificația serviciului militar ci față de regimul de viață și stilul de conducere în cauzări. Așa cum era de așteptat, această atitudine critică este mai pronunțată în rândul tinerilor cu statut socio-profesional și de școlarizare mai ridicate.

c) O dimensiune importantă a sondajului a constituit-o evaluarea atitudinii tinerilor în legătură cu introducerea serviciului militar alternativ (efectuarea serviciului social civil de către cei care, din motive de conștiință nu vor să efectueze serviciul militar). Să nu uităm însă că este

vorba despre o atitudine față de o formă de evaziune a altora (pentru băieți) sau față de o problemă generală de echitare socială (pentru fete). 55% dintre subiecți nu sunt de acord cu introducerea serviciului militar alternativ. Cei în vîrstă de 25-29 ani (cu stagiul militar satisfăcut) consideră că inopportună introducerea acestui tip de serviciu, chiar în condițiile în care și-au manifestat atitudinea critică față de serviciul militar.

Deci opțiunea pentru serviciul civil nu ar veni ca o reacție sau necesitate socială. Studiul nu face diferență și nu se oferă răspunsuri precise.

Categoria de tineri care susțin mai mult introducerea serviciului alternativ este cea de vîrstele 16-19 ani, deci cei care ar urma să fie încorporați. Ne așteptăm ca motivația lor să fie de natură evazionistă, deoarece pe de altă parte apreciază ca util pentru societate serviciul militar. Această situație de ambiguitate atitudinală poate fi explicată prin faptul că, pe de o parte, tinerii la această vîrstă nu au suficient discernământ, nu cunosc problematicile celor două servicii, iar pe de altă parte, alternativele posibile alese de realizatorii sondajului au transformat serviciul social civil într-o variantă atractivă.

Tabelul următor redă în ordine situația alegerilor tinerilor pentru una din formele de serviciu propuse:

Nr..	Valori (alegeri)	Masc.	Fem.	TOTAL	
				Nr.	%
Serviciu social					
1. Protectia naturii		295	229	524	34,6
2. Apărare civilă *)		140	94	234	16,5
3. Conservarea capodoperelor culturale		68	101	169	11,2
4. Ajutorarea bătrânilor		63	103	166	11,0
5. Răspândirea culturii la sate		61	71	132	8,7
6. Ajutorarea handicapătilor		47	53	100	6,6
7. Altele		96	87	183	12,1
8. N.R.		2	2	4	0,2
TOTAL		772	740	1512	100

Obs.: Apărarea civilă nu poate face obiectul serviciului social. Opțiunea

mare (16,5%) pentru ea, poate să se datoreze sinonimiei termenului.

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

Nu se poate concluziona că în România, serviciul social alternativ (mai mult decât pentru obiectorii de conștiință) ar fi impus de o presiune atitudinală reală din partea tinerilor. În plus, același studiu ne relevă un nivel ridicat al gradului de acceptare a înrolării în armată, chiar în condițiile existenței riscului sacrificării vieții. Se poate vorbi de un profil moral orientat pe valorile patriotice pentru majoritatea tinerilor - premisă favorabilă pentru comportamente de acceptare a serviciului militar.

Este de remarcat aici o situație diferită a opiniilor în raport cu originea etnică. Studiul ne sugerează o opțiune preponderentă pentru introducerea serviciului alternativ la cetățenii de origine maghiară. De asemenea, majoritatea dintre aceștia afirmă că nu sunt dispuși să se înroleze în armată în condițiile riscului de a-și sacrifica viața. Ar fi posibil deci, ca în cazul introducerii serviciului alternativ, o pondere ridicată în cadrul lui să o dețină cetățenii români de naționalitate maghiară.

Pot fi și alți factori care să solicite organizarea serviciului alternativ. Iată de exemplu, în perioada aprilie-septembrie 1994 cotidianul "Tineretul Liber" a publicat o serie de articole referitoare la sinuciderea unor militari. Utilizând titluri de genul "Cât timp armata ne mai ucide tinerii?" a încercat acreditarea ideii că instituția militară este responsabilă de aceste acte, suicidul fiindu-i un fenomen caracteristic ieșit din comun. Dacă da, ne întrebăm, ar fi serviciul civil o soluție la evitarea cazurilor respective.

O cercetare pluridisciplinară efectuată în instituția militară a relevat că suicidul nu este specific organismului militar, el manifestându-se în toate țările și în toate segmentele sociale. Mediul militar nu este, prin natura sa, cauzator de suicid; în cadrul lui se pot însă acumula factori declanșatori sau favorizați, după caz. Efectuarea serviciului social ca soluție pentru prevenirea conduitei suicidale sau

pentru diminuarea, în perspectivă a ratei sinuciderilor în rândul tinerilor este discutabilă.

Mediul militar este percepțut de mulți tineri, ca fiind un mediu exigent, în care libertățile individuale sunt permanent limitate și în care se resimte lipsa siguranței familiale. În acest mediu pot apărea conflicte sau stări tensionale între diferențele categorii de militari la nivelul subunităților (grupă, pluton). Anumiți indivizi sunt marginalizați de către ceilalți, sunt supraîncărcați cu sarcini, expuși fenomenului "țapului îspășitor", se simt oprimăți și nemulțumiți, le scade rezistența la stress conducând uneori la stări depresive. Foarte mulți tineri care trec prin stări depresive le depășesc fără a recurge la suicid.

Însă se pune problema ca aceste stări să fie ținute sub control. Dacă acest control nu ar fi posibil, atunci serviciul militar civil ar fi justificabil.

Aminteam că în Franța există preocupări pentru formarea unor specialiști în integrarea tinerilor neadaptati (în condițiile în care societatea civilă dispune acolo de un sistem bine organizat de asistență socială). În armata noastră nu există astfel de specialiști. Problemele adaptării, consilierii ar trebui să fie rezolvate doar de comandanții de subunități prin măsuri funcționale, regulamentare, lucru greu în lipsa unei pregătiri de specialitate. Se discută despre un proiect de asistență socială în armată, care este însă în fază de proiect, în lipsa fondurilor. Oricum, ar fi mai ieftin și preferabil decât să excludem o largă categorie de tineri din rândul celor apti medical.

Un caz particular îl reprezintă tinerii care manifestă o personalitate dizarminică sau cu intelect la limită, pentru care mediul militar crează mari dificultăți de integrare. Ei intră în categoria patologică și situația lor este reglementată adecvat - sunt declarați inapti pentru serviciul militar și securiți total. Problema

este când aceste cazuri nu sunt depistate, în momentul recrutării sau pe parcurs. Acești tineri pot apela la sinucidere. Cu atât mai mult cu cât mediul militar pune la dispoziție adolescentului un mijloc "eficace" al planului suicid - arma de foc. Este discutabil dacă un asistent social sau psiholog poate depista din timp semnele unui plan suicidal, tocmai pentru că o astfel de grilă este greu de stabilit. Dar este, de asemenea, discutabil, dacă am introduce în categoria scutiri "predispoziția la suicid".

Care este, însă, atitudinea factorilor de decizie politică și militară față de problematica serviciului alternativ în România și cum se prevede organizarea lui?

Serviciul militar și formele sale alternative sunt reglementate prin urmatorul cadru legislativ:

a) Constituția României: Cap. III Îndatoriri fundamentale:

Art. 52: "Cetățenii au dreptul și obligația să apere România. Serviciul militar este obligatoriu pentru bărbații, cetățenii români, care au împlinit vîrstă de 20 ani, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Comentariu: Obligativitatea serviciului nu poate privi pe cei care, în mod obiectiv, nu îl pot presta. Obiectorii de conștiință din motive religioase rezultate din specificul cultului, prestează serviciul militar alternativ, adică o altă activitate în locul serviciului militar obișnuit. Dacă religia pe care o persoană o practică îl interzice îndeplinirea unor obligații cu caracter militar (portul, folosirea armelor de foc, etc...) respectul libertății religioase impune scutirea persoanei de asemenea obligații. Legea urmează să stabilească în detaliu condițiile în care aceste persoane vor îndeplini activități în locul serviciului militar obligatoriu.

b) Legea privind pregătirea populației pentru apărare - proiect:

Art. 1: Toti cetățenii au dreptul și obligația să apere România; Art. 4: Cetățenii care, pe motive religioase refuză să îndeplinească serviciul militar sub arme,

execută serviciul utilitar alternativ, potrivit prezentei legi (Modul de executare a serviciului utilitar alternativ urmează să se stabilească prin hotărâre a guvernului).

Art. 13: Durata serviciului utilitar alternativ este de 24 luni. La cerere, cetățenii care efectuează serviciul utilitar alternativ pot fi trecuți la prima încorporare să execute integral serviciul militar în termen. Art. 28: Absolvenți instituțiilor militare de învățământ pot opta pentru serviciul utilitar alternativ cu durată de 12 luni, în condițiile prezentei legi.

Statul Major General a elaborat o serie de considerente (propuneri) pentru organizarea serviciului utilitar alternativ - ca proiect pentru o Hotărâre guvernamentală.

Din modul cum este concepută organizarea serviciului alternativ rezultă că acesta este înțeles ca o modalitate de evaziune de la îndeplinirea serviciului militar, care poate diminua resursele necesare apărării. De aceea ea trebuie descurajată la maxim prin metode ca:

- reducerea statutului prestatorului serviciului alternativ la acela al obiectorului de conștiință (numai pe motive religioase);

- condiționări multiple;

- în recunoașterea legală a statutului solicitat: să fie membru recunoscut al unei secte admisă de stat (cu o doctrină precisă - explicită);

- costuri sociale și bănești pentru cel în cauză (durată mare, depărtare de familie și locul de trai, o taxă către M.Ap.N.);

- nu oferă forme alternative atractive de serviciu.

Ministerul Apărării Naționale rămâne gestionarul acestui tip de resurse dar răspunderea trece în sarcina instituțiilor care le folosesc direct.

Nu putem încheia fără câteva considerente privind atitudinea statului față de organizațiile obiectorilor.

În România, vechea lege (până în

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

'89) recunoștea libertățile religioase ale cultelor și garanta desfășurarea ceremonialului, cu condiția cunoașterii precise a credinței și manifestărilor ei prin slujbă și ceremonii.

Prin urmare, până în decembrie '89, în România erau recunoscute 4 culte neoprotante, membre în Consiliul Ecumenic al Bisericiilor: Cultul creștin Baptist, Cultul adventist de ziua a 7-a, Cultul creștin după Evanghelie și Cultul pentecostal. Aceste secte acceptau în doctrinele lor importanța statului și a serviciului militar pentru proprii credincioși. Refuzul acestuia atragea interzicerea funcționării pentru organizațiile respective (secte) și pedeapsa cu închisoare pentru obiectori.

După revoluție, legea respectivă s-a abrogat, fiind instaurată în fapt o libertate religioasă absolută, întărâtă prin Constituție. Astăzi există libertatea Cultelor și sectelor ("Asociații"), rezultată tocmai din absența unei legi corespunzătoare. Practic, statul evită să-și precizeze poziția față de diferitele doctrine și modele induse de ele. Calea prozelitismului sectant este larg deschisă.

Constituția precizează dreptul la obiecția de conștiință, ca drept individual dar o lege a obiecției (ca în alte țări) lipsește. În lipsa cadrului legal, problemele, care nu întârzie să apară sunt rezolvate în modalități spontane, prin inițiative organizatorice locale.

Redăm în cele ce urmează un mic articol, foarte sugestiv, intitulat "Pentru a fi scuți de armată, sute de tineri se declară Martorii lui Iehova", apărut în Jurnalul Național din luna aprilie 1995:

În ultimele săptămâni, Secretariatul de Stat pentru Culte (SSC) se confruntă cu o situație mai puțin obișnuită: De la unitățile militare situate în toată țara sosesc liste cu numele și prenumele a sute de recrui care se pretind a fi Martorii lui Iehova. Comandanții unităților militare au întrebat SSC dacă respectivii sunt sau nu

membri ai grupării date, având în vedere că Martorii lui Iehova refuză să folosească orice armă. De la conducerea S.S.C. am aflat că nu există o listă nominală cu cei care fac parte din grupul religios respectiv, însă numărul mare al celor înscrise pe listă de către unitățile militare indică sigur faptul că foarte mulți tineri se declară "Martori ai lui Iehova" chiar dacă nu sunt, pentru a scăpa de instrucția cu armament.

Deoarece în România serviciul militar este obligatoriu, cei care se declară Martori sunt puși la munci de gospodărie: spălă vase, curăță cartofi etc.

Deci, în absența legislației corespunzătoare, prin decizii ad-hoc, a apărut acea formă de "serviciu militar neînarmat", situată dacă ne amintim, pe locul doi în ordinea preferințelor jucătorului (obiectorul de conștiință) deci, avantajoasă pentru el, dar nu și pentru stat.

Aceste indicii ne conduc la concluzia că este în curs de constituire un fenomen de evaziune de la efectuarea serviciului militar care, în prezența unei legislații permisive, s-ar putea amplifica.

Așa cum am arătat, deși par ușor de tolerat, prin numărul mic de adepti, și în România sectele sunt periculoase prin consecințele lor (modelele comportamentale prescrise, atitudinea față de cei din afara proprietății credințe...). La fel ca și incestul, care afectează calitatea iar nu existența speciei umane, fenomenul sectar aduce atingere socialității, forme naționale de trăire comună. De aceea, ni se pare preferabil să păstrăm echilibrul natural, dat ființei umane de o practică verificată (cea a credinței străbune) decât să deschidem drumul unor manifestări cu efecte imprevizibile, care susțin o libertate de credință în afara școlii, a serviciului militar sau a altor obligații cetățenești.

Prin urmare, dacă suntem interesati să asigurăm resursele necesare pentru apărare și să conservăm acele modele de comportament dezirabile din punct de vedere național, ar trebui să

limităm că mai mult portițele evazioniste prin măsuri de genul:

1. reducerea obiecției de conștiință la cea de natură religioasă;

2. descurajarea obiecției din oportunism. Obiecția trebuie considerată ca excepție la o îndatorire fundamentală. Cetățeanul poate solicita statului de obiector dar el se acordă, în limitele unui nivel dezirabil social, de un organ al statului prin analiza fiecărui caz în parte. În plus, recunoașterea statului poate fi condiționată de dovedirea apartenenței la o organizație religioasă care posedă și afirmă public Mărturisirea de credință și Manifestările de cult;

3. limitarea (interzicerea) obiecției de necesitate (când ființa națională este amenințată direct, iar nevoia de coeziune socială este maximă);

4. rediscutarea statutului organizațiilor oficiale ale obiectorilor atunci când efectele sociale ale activității lor ating un nivel considerat periculos pentru existența națională. În felul acesta statul nu atacă sau nu pune în discuție libertatea de conștiință individuală și de obiecție, prevăzute de Constituție, ci cadrul organizatoric (sectă) în care ele se manifestă. Nu sunt condamnați adeptii, ci efectele organizării lor. Aceste măsuri sunt aplicabile în situația României care, cel puțin în context actual

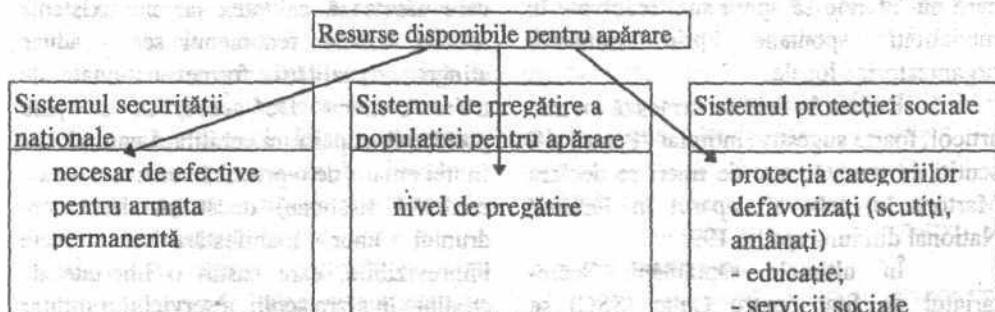
militar trebuie să-si maximizeze resursele pentru autoapărare. În cazul unui eventual surplus de resurse (așa cum se întâmplă cu tările care întrețin o legislație permisivă), atunci datele problemei se schimbă;

Problema obiecției de conștiință și a efectelor sale rămâne deschisă, trebuind să fie reevaluată (gestionată) în funcție de evoluția contextelor sociale și deci a nevoii de apărare. De aceea, problematica pe care ea o deschide ar trebui să devină, după părerea noastră, un obiectiv de sine stătător al unei politici sociale speciale. În felul acesta, organizarea serviciului civil (alternativ) ar ieși de sub umbrela obiecției de conștiință, putând să-si propună obiective mai largi.

Concluzie

Un răspuns mai adecvat la problematica serviciului civil ar trebui să îmbine mai multe perspective.

Observăm pentru început că un număr limitat de resurse trebuie să satisfacă simultan mai multe nevoi de interes național: apărare, pregătire pentru situații de necesitate, protecție socială, fiecare din sistemele acestea având propria sa logică de funcționare.

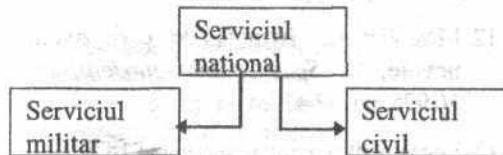

Prima decizie în stabilirea unei politici de alocare a resurselor este precizarea ierarhiei nevoilor. Până acum se obișnuia ca resursele pentru apărare să fie utilizate în exclusivitate în sistemul militar.

Cu timpul s-a observat că militarii recruitați pot fi utilizați ca resurse ieftine și în alte domenii (construcții, amenajări teritoriale, servicii sociale, ...). Acest plasament eficient, realizat inițial prin aranjamente

SERVICIUL SOCIAL CA ALTERNATIVĂ LA SERVICIUL MILITAR

semilegale (ex. concentrări în tabere de muncă, protocole interministeriale etc.) a fost și este treptat supus unei presiuni de legalizare din partea beneficiarilor direcți (state sau firme particulare). Ori pentru aceasta regimul de funcționare a ideilor privind securitatea (apărarea) națională și percepția (acordul) populației trebuiau modificate. Trebuia deci să se demonstreze (justifice) că domeniile respective sunt la fel de importante pentru societate ca și apărarea, sau chiar mai importante. Așa s-a produs acea deplasare de semnificații, despre care am amintit, și care a solicitat apariția unui concept integrator: serviciul național (public, cetățenesc).

Recrutarea națională rămâne mijlocul principal de asigurare a acestor nevoi. Obligația cetățeanului nu mai este să efectueze serviciul militar ci pe cel național. În Germania, de exemplu, s-a avut în vedere chiar a se înlocui serviciul național cu un "serviciu universal de solidaritate socială", care să eliminate polarizarea acestuia numai spre populația masculină. Chiar dacă guvernul federal a respins pentru moment ideea unui serviciu civil obligatoriu pentru femei, organizarea serviciului civil pare a fi într-o permanentă reconsiderare.

În general, fiecare țară, în funcție de contextele externe și interne, își stabilește propria ierarhie a nevoilor. Germania, exemplul tipic de stat cu surplus de resurse, contrar aparențelor, își plasează pe primul loc tot nevoia de apărare, prevăzând satisfacerea cu prioritate a necesarului de încadrare a armatei (Constituția germană garantează capacitatea de luptă a Bundeswehrului). Aceeași țară dispune însă de circa 80 mii funcții pentru prestatorii serviciului civil care, în condițiile în care nu beneficiază de

protecția dreptului la muncă, sunt arondate de unor asociații (firme) particulare, gestionare a sistemului asistenței sociale federale. Volumul de muncă depus de ei asigură acestor firme un profit anual de aproximativ 1,8 miliarde DM. În urma măsurilor luate în 1990 de reducere a duratei serviciului civil de la 20 la 15 luni, a rezultat o micșorare a volumului de muncă, care afectează beneficiile respective. De aceea, în prezent există presiuni puternice din partea acestor firme pentru un tip de măsură compensatoare și anume, creșterea numărului de funcții pentru serviciul civil, cum altfel decât în dauna serviciului militar. În felul acesta, mișcarea contestată se amplifică iar dreptul la obiectia de conștiință este susținut artificial. Astfel de motivații conduc la efecte necontrolate, remarcate de societățile respective, de genul: depărtarea serviciului social de obiectivele sale inițiale; întărirea sentimentului de inegalitate socială; utilizarea tinerilor în munci necalificate și nedoreite etc.

În proiectarea unui serviciu național (civil) eficient ar trebui să se urmărească satisfacerea simultană a următoarelor deziderate:

- să fie funcțional pentru instituția militară dar și pentru sistemul național de protecție socială;

- să fie dezirabil pentru segmentul de populație pe care îl utilizează. Pentru satisfacerea acestei cerințe se încearcă, de exemplu, o îmbinare a ideii de voluntariat cu sancțiuni pozitive: bănești, degrevări fiscale, pregătire profesională, prioritate la învățământul superior, la slujbă, ... Ar fi de preferat ca serviciul civil să continue acele valențe sociale pe care, până acum, le asigura serviciul militar.

În ultima instanță se caută găsirea aceluia optim funcțional care să îmbine interesele (beneficiile) celor doi jucători.

România ar avea la dispoziție două variante:

- un răspuns parțial, adaptat con-

textelor actuale (în principiu măsuri descurajatoare) și constituirea unor capacitați de reacție conceptuală și legislativă în funcție de evoluțiile viitoare;

- proiectarea unui sistem mai cuprindător care să integreze experiențele organizatorice ale altor țări (Germania, Spania și Franța). Ultima variantă ar avea

avantajul de a rezolva posibila problemă unui exces de resurse, dar poate duce totodată la stimularea tendințelor individuale de evaziune.

În plus ea este condiționată (limitată) de inexistența unui sistem închegat de asistență socială, pe care, drept, ar fi urmat să-l completeze.

Note și bibliografie

1. B. Baëne et M.L. Martin, *Conscription et armée de métier*, Paris, FEDN, Hotel Național des invalides, 1991.
2. David P.I., Călăuză creștină. Pentru cunoașterea și apărarea dreptei credințe în fața prozelitismului sectant, Edit. Episcopiei Aradului, Arad, 1993.
3. Probleme ale apărării naționale în Franța, în *Defence Nationale*, 1977.
4. Cifre actuale și viitoare ale serviciului național, în *Defence Nationale*, vol 46, nov-dec, 1990.
5. Probleme ale obiecției de conștiință în Italia, în *Il Carabiniere*, an 45, nr. 5, mai 1992.
6. Labonia S., Apropierea tineretului de serviciul militar, în *Revista Militară*, Italia, nr. 6, nov-dec, 1994, pp. 188-191.
7. Ramon S. Candal Munoz, Problemele juridice ale obiecției de conștiință, în *Ejército*, nov. 1991, pp. 30-34.
8. Augustias Caracual Raya, Este obiecția de conștiință un comportament rațional?, în *Ejército*, aug. 1992, pp. 125-128.
9. Sozialwissenschaftliches Institut des Bundeswehr (SOWI), *Sustragerea de la serviciul militar și civil în Germania*, în *Arbeitspapier*, nr. 49, München, 1991.
10. *The Military Balance 1993-1994*, The International Institute for Strategic Studies, London.
11. Ciocloa I., Atitudinea tinerilor față de stagiu militar, în *Spirit militar modern*, nr. 4-5/1994, pp. 21-24.
12. Moștoflei C., Armata de care avem nevoie, în *Spirit militar modern*, nr. 1/1995, pp. 37-41.
13. Legea pentru recrutarea armatei 1879.
14. Lege și regulament pentru recrutarea armatei. Ministerul de război România, 1913.
15. Legea 505 asupra recrutării armatei, 1942 (22 iunie).
16. Legea privind organizarea apărării naționale, 1973.
17. Instrucțiuni privind examinarea medicală a recruiților, 1973.
18. "Concepția integrată privind securitatea națională a Rămâniei" - Proiect.
19. "Doctrina militară de apărare a României" - Proiect.
20. Legea privind pregătirea populației pentru apărare - Proiect adoptat de Senat în 22 sept. 1994.
21. Organizarea serviciului utilitar alternativ pentru cetățenii care, din motive religioase, refuză să îndeplinească serviciul militar. - Statul Major General - Proiect de Hotărâre Guvernamentală.